

LUCEAFĂRUL

PĂTRAR DE VEAC — MÎNDRIE, LIBERTATE,

DEMNITATE

Comuniștii

Ideea de tinerețe presupune în primul rînd percepția acută a noului, a acelor coloane metalifere care traversează spațiul și timpul. Sentimentul timpului! E acesta unul dintre cele mai fierbinți rosturi ale creației. Fruct al umanității, frământat de războaie, dirigit din ceața unor mecanisme sociale pe drumuri cu, de cele mai multe ori, dureroase meandre, raportarea la timp l-a obligat pe om să caute adesea limanuri de însingurare. Aprins de idei cu energia captată sub steaguri de luptă, trudind în odăi ca aceia a doctorului Faust ori în corturi umflate de vinturi războinice, omul a singerat, a biruit ori a fost cu vremelnicie învins, torturat fiind — omul superior — de neputința de a comprima esențele timpului. El lasă în urma lui mărturiile ale setei de întreg, de perfecțiune.

Comunismul ne-a dat capacitatea de a fixa în prezent și în viitor trunchiul ființei noastre, de a dobîndi încredere în triumful reprezentărilor noastre. Ei, comuniștii, sînt structural adversari ai infatuării, modestia lor se poate asemui cu a elementelor naturii, conștiința parcă de grandioasa lor menire, dar izvorînd și dispărînd în planuri geologice cu o desăvîrșită simplitate, într-o perpetuă înălțare. Și lor, cei care se simt cel mai bine atunci cînd numele le sînt legate de înfăptuirea unor idealuri mărețe, contopiți într-un anonim fertil, le e dat să-și vadă — singularizat — conturul în timp. În cel trăit acum și în cel ce se va urma acestuia. Legați de tot ce a gîndit mai înalt umanitatea, legați de păduri și fire de iarbă, de piramide de cremene și cetăți nemuritoare, ei sînt singurii cu adevărat liberi fiindcă pot trăi în vreme, intuiesc cu precizie fenomene vitale și raportează orice viziune a viitorului la om, la viața și sentimentele lui.

Sîntem martorii nu numai ai unor răsturnări istorice și sociale, ci și ai unor schimbări în natura noastră intimă. Capătă adesea alte accepții, idei și senzații știute și implicațiile acestor mutații nu ne derutează ci ne împing — poate cu prețul unor momente de inerentă descumpănire — spre mai departe.

Spre eternul *altceva*.

Ne amintim aici, un vers de Baudelaire fiindcă el semnifică exact — cristal cu implacabile fațete — dorința noastră de înnoire, de visare și zbor: „Un singur gînd ne arde, să dăm de ceva nou...”

Ele însele, ideile comunismului, cresc prin adăugirea unor cercuri noi, precum tulpinile arborelui de pline din fabuloasele păduri primordiale cresc, an de an, sporind spațiul cu un plus de viață și de intensitate.

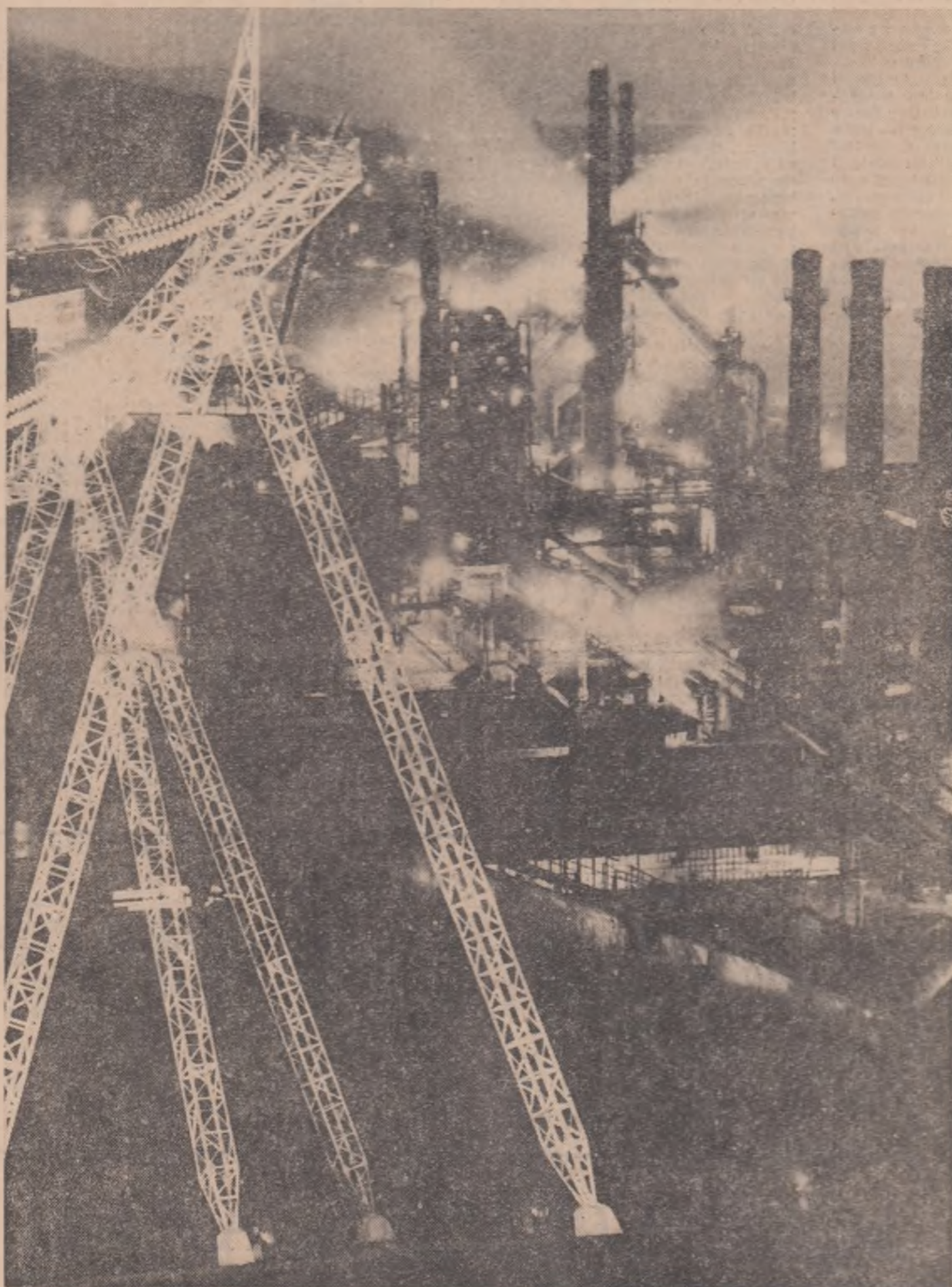
Recentul Congres, al X-lea al partidului, oglindă a prezentului și devenirilor noastre, strălucit evocate în cuvîntările tuturor delegațiilor, în frunte cu primul dintre ei, cel aflat la cîrma țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ne-a reconfirmat încrederea în posibilitatea fiecăruia dintre noi de a-și apropia o tinerețe fără capăt.

A fi cu adevărat tînăr înseamnă a sluji *gîndind* ideile noului. A gîndi trudind. A chibzui din mers... A te integra fluxului uman, singurul în stare să te apere de îndoiele și steapă solitudine.

A crede în luciditate.

A fi tînăr înseamnă a crede nestrămutat în biruința lui August cel pururi tînăr. Înseamnă a iubi pămîntul străbunilor și al nepoților.

LUCEAFĂRUL

ESTETICA INDUSTRIALA — 25 DE ANI DE CONSTRUCȚIE SOCIALISTA

Ilustrații de GH. VINȚILA

Lumini

în August

Și totuși, voluptatea de a scrie istorie e infinit mai mare decît aceea de a trăi istoria, într-atîta izbutește meșteșugul, subjugătorul meșteșug cronicăresc să captiveze, presărînd pulbere de aur în cerneala călimărilor.

Ne încercăm tot mai des sacra ispită de a povesti zilei tot ce-am trăit, nutrînd ambiția de a ilumina cioburi plătînde de spațiu și timp — aparținînd vîrstei noastre singulare — știînd că Marele Cronicar care va face și reface fresca Anilor noștri n-ar putea să le aducă sub ochii viitorimii, lumina orbitoare a lămpilor pe care le-ar aprinde copleșînd firide zugrăvite de noi, în nopți adînci, în lumină de taină. Da, există misterioase, tainice locuri, fărîme de lume pe care noi, fiecare în parte, noi și numai noi le putem restitui memoriei timpurilor și anotimpurilor.

După un sfert de veac de cînd Țara și-a așezat pe alte temeiuri vatra, după decenii două și încă jumătate dintr-al treilea, simțim crescînd în noi nu sprintenele „aripi de cocor” argheziene ci blindele pene ale cronicarului-caligraf. Am trăit decenii comprimate în cuprinsul — adesea — al numai cîtorva ani și ne-am deprins să ne măsurăm altcum statura: raportîndu-ne creșterea la înălțimea noastră spirituală a românilor, ne-am propus să ne asemănăm în primul rînd nouă, celor de milenii, poleindu-ne hîrtia cu singe văratic. Și dacă se cuvine să ne luăm în serios investitura de istorici, atunci trebuie să ne propunem să spunem adevărul, așa cum ochii noștri s-au nevoit ori au fost norocoși să-l afle, adevărul despre stingerea de zei la care am fost martori, în momente în care o nouă Românie își croia drum în istorie. I-am cunoscut pe acei mari scriitori pe care nu știu cine dar știu cînd, i-a numit în criză de originalitate scriitori „dintre cele două războaie”. Dar care scriitor din istoria literaturii noastre n-a viețuit „între două războaie”? S-ar zice că generația noastră ar putea să aibă numai în urmă-i un război, dar nu sînt oare tot războaie năpraznicele înfruntări de idei ale lumii contemporane, cu anacronismele ei teribile?

Pe acești scriitori, al căror crepuscul s-a consumat aproape sub ochii noștri, în zile în care Țara își ridică șantierul, avem datoria să-i iubim (înțelegîndu-i) și, mai ales, povestindu-i precum au fost. Am avut norocul nemăsurat de a-i înfîlți pe caldarîmele bucureștene pe cei pe care fila manualului școlar i-a făcut să intre de mult în eternitate. Cei mai buni, cei mai sfinți dintre Părinții-cititori ai jubiliarului sfert de veac pe care-l trăim, s-au pus în slujba ideilor noului, au pus umerii de piatră la zidirea noilor instituții ale României, ori au căutat să le înțeleagă rostul. Bacovia, Barbu, Blaga, Pillat, Galaction, Cocea, Camil Petrescu, Sadoveanu, Arghezi, Călinescu, Vianu, Ralea, Sorbul, Vinea, Adrian Maniu și încă mulți, mulți alții, capabili, singuri să existe ca „literatură” în sine, și-au legat numele de tot ceea ce, după mult plînsa lor stingere s-a împlinit ori e pe cale să se îplinească în destinul românilor. Să alegem cea mai spornică și curată dintre călimări și să-i evocăm cu evlavie.

La 25 de ani de la Eliberarea Patriei am simțit nevoia să-i aducem, cu numele lor de mitic răsănit la masa sărbătorii cuvîntelor pe cei fără de care poate n-am fi existat, ca scriitori, pe cei care au parcurs traiectoria unind și despărțînd două lumi.

A-i regăsi cu tot ceea ce a rămas viu din ce-am rodit, a găsi semnificațiile paginilor cu trudă înnegrite, înseamnă a ne împlini o misiune de sacru răsănit.

Între alte, majore semnificații, sărbătoarea din August o capătă și pe aceasta: ne sporește simțul de răspundere pentru trecut în același mod și cu aceeași intensitate cu care ne trăim prezentul fertil și febril, aflat sub zodia luminilor...

DIN CUPRINS

A fi aici, acum — de Adrian Păunescu

Poeme — de Grigore Hagiu

Cîrlova — de Nichita Stănescu

Gheorghe TOMOZEI

poeme

de Grigore Hagiu

Pe orizontul lumii

Trăim pe un aisberg de foc,
un aisberg de foc sint făpturile noastre,
una dintr-alta și sus,
tot mai limpezi,
tot mai curate.

Iată-l pe orizontul lumii răsărit
maiestuos alunecând din ceață
și liniștit pe cea mai dulce
curbură-a globului,
stemă tăiată-n anotimpul rodnic.

De la un țărâm spre celălalt căldorește,
el este chiar călătoria însăși,
cu malurile supte la mijloc,
în sine,
mercur incandescent la subsioara
materiei finite,
adunate concentrat, în gînd.

Aisberg vătătic lin împrăștiind,
din sine însuși,
pînă-n lucrurile adîncite-n spațiu
caldura zilei aromind zenitul,
încrimentat la antipodul tău
un bulgăre imens de gheată,
de frigul aspru micșorat,
desăvîșirea își punctează.

Aisberg iluminind pămîntul,
plutindu-l cu pămînt,
în aer mult
dar mult mai mult pe dinăuntru,
te-ajută plinul,
te-ajută galul,
oricum se schimbă-n jurul tău
întinderea legănătoare,
instabilă.

Dubla viziune

Creșteri de timp,
scăderi de timp,
le-nțimpină pe toate și le trece
aisbergul de foc, vătăticul, nepotolitul.

Cînd crește timpul
și-i podădește împrejurul
la suprafață-abia rămîne,
din el,
un simplu virf strălucitor
dar grosul implantat în adîncime
își poartă pe același drum deștinul
și venele curenților potrivnici
le sfîrteacă-n tăcere
și moleștește-arma navelor de fier,
izbită surd de zidul subteran.

Cînd scade timpul
și altfel nu mai răbdă
și altfel nu mai poate,
în piața cea mai mare ancorază,
din pisc și pînă
la-nția rădăcină
în ochiul lumii așezat
cu patimă, cu-mpotrivire, cu speranță,
pavază fragilă,
continuuă demn în strigăt.

Creștere, descrescere de timp,
maree bîntuie pînă-n virf de unghii,
stau capetele noastre laolaltă
cu aisbergul de foc pe-acealși orizont,
ființa-nțideacuna,
greul din adîncuri,
celebrindu-și.

A șaptea rădăcină

Cine poate să știe
foate rădăcinile
aisbergului nostru de foc...

Unii îl ignoră cu îngăduință,
alții vor să-l măsoare,
pîndindu-i adîncurile,
ii încearcă greutatea,
vor să-i pipăie volumul,
il ciocănesc, il adulmecă,
ii descompun culorile în ochiul îngustat.

Ochiul orb cum să vadă?
mina oarbă cum să pipăie?
urechea oarbă ce să asculte?
mirosul orb cum să se descurce?
gura oarbă ce să întrebe?

Totul trebuie născut iarăși,
noi înșine știm,
noi înșine am încercat,
cei mai devotați au ajuns
să cuturea a șaptea rădăcină,
tărîmul mirific,
pentru ei,
abia se deschide.

Ne sună, ne scapără, ne alege

Punctul cu brațe,
punctul cu inimă,
punctul cu creier,
trezită e-n aisbergul de foc.

Ridică la sine,
prețuiește cu dragoste,
judecă aspru,
și după greul gravitației din noi
ne sună, ne scapără, ne alege.

Gravitație cît o roată
pentru sufletul de luptător,
cît o viziune pentru sufletul de poet,
cît o mireasmă de crin innopiat
pentru cei netreziți,
cît o răsuflare de viernă
pentru cei mai inerți,
cît albul de ouă de fluturi,
stîne-n oglindă,
pentru cei nenăscuți,
drumul pipăindu-și cu lentă ardoare.

Să stai alături o secundă
cu flacăra, cu forma
neinduplecatei tale gravitații
și pentru marile călătorii

cu propriul trup s-o iei la tine,
s-o acoperi
cu viața ta subțire,
încercată, rezistentă,
mai gingaș decît oasele de păsări
închise pe văzduhul plutitor din ele.

Noapte unică

Ce liniște, ce calm, ce adîncime
de suflet se pogoară
în nopțile tîrziu
pe aisbergul de foc.

Fîntinile își țin făptura
de umbră, de răcoare, de cristal
nepetruită-n aerul cu lună,
rămîne-n dreptul frunții
din lacurile virfului de munte
doar isvorul,
materia se limpezește-n raza
ce-o străbate,
linie nefrîntă,
se stringe luminos nadirul,
călcîiul sting,

în strălucirea lui tulburătoare
să vadă semintele și simburii,
pe-o umbră de tulpină și floare
trezind din nou,
mai tărădepoară în semînțe
și în simburii.

Aș asculta în el
aeriana piine ce se naște,
în cinstea unui zeu de foame mîntuț,
din lănta, sfînta
împreunare-a griului
cu teii înfloriți.

Mit

Pe aisbergul de foc
oglinzi ne sînt
stemele țării,
în ele ne-am deprins să ne privim
și sufletul și chipul.

Îngroapă-le-n pămînt
și seva unui arbore va izbucni-n văzduh,

smulgîndu-l din vis,
detinîndu-l în viul,
încrimentul său trup.

Se născuse vremea cunoașterii,
vremea cunoașterii punctului vulnerabil,
cei vechi îl știau
pe linia îngustă
de-afel șuierător
despărțind capul de trup,
pe-acea deschizătură caldă încă
priveau ai steaua polară,
vizibilă și înghețată-nțideacuna
la locul cuvenit.

Punct vulnerabil fantomă,
cer cu stelele fixe,
rămîne doar steaua polară,
ochi mîrit și rotund,
prin care-și privește de-a dreptul deștinul
aisbergul nostru de foc.

Fir cu plumb

Aisberg de foc
rămîi același fir cu plumb
oricum s-ar învîrți pămîntul,
oricum s-ar răsturna în spațiu.

Adii în aer printre stele
cu toate rădăcinile,
cu toate
isvoarele-n afară,
ținîndu-ți sufletul în noi,
străbătuți pămîntul,
pendulezi pe dinăuntru
spre-un centru pur de greutate
și piscurile tale îți sîntem chiar noi
și punctul fix al firului cu plumb.

Se mișcă lumea,
se redescoperă geografii,
se recompune relieful,
tu fii nădejdea noastră,
început
al așezărilor de lumi mai drepte,
nîmîc nu e pierdut
cît tima se sprijină în tine
și-ți stie universul
firul tău cu plumb.

De singe fie firul,
cu coapsele noastre înnodate-n capăt,
gîndul de gînd să se ridice
la nobilele temelii.

A fi cîrmaci

A fi cîrmaci pe aisbergul de foc,
a duce gravitației tot greul,
a duce sborului tot darul,
a te simți inel pe mina țării,
vocală de noroc pe gura ei de clopot,
a-ți aduna sudoarea într-o lacrimă imensă
și nu s-o plîngi,
s-o lasi să cadă numai,
eliberînd din piatra-ncinsă minereul.

A fi cîrmaci în miini cu însăși roata țării,
iață-i minerele de os sculptat
și lunpi și-asemeni marilor bărbai de neam,
din miazănoapte către miazăzi,
de la apus spre răsărit,
mai neguroși, mai scîlpitorii,
mai întomnași, mai palidopolini,
isi desvelesc magnetu-n lună
și-l bat pe rînd în aerul marmoreean.

A fi cîrmaci, a sta cu umbra-n dreptul
minerelor de os sculptat închidînd
bărbaii noștri cei mai mari de neam,
a sta-ndărătul lor,
continuuindu-te în ei,
cu glezna ta s-acoperi rana veche
din glesna instelată-a lui Ștefan cel Mare,
cu pieptul tău să-mprospătezi plămîni
și pieptul înnuțat în boală-a lui Bălcescu,
cu capul tău să-nlocuiești pierdutul,
sfîntul cap al lui Mihai Viteazul.

A fi cîrmaci,
a sta cu inima zălog
pe vasta învîrțire-a rații,
pe însăși forma țării,
a fi măsura vorbitoare,
glasul măsurînd
adîncu-acestui aisberg
înmîntat în foc,
a fi privirea tuturor
din ochiul astrumamă dinăuntru.

Capăt nedistinct de osie

Dreapță se-nvîrte
osia marelui aisberg de foc,
la stele, mai sus,
ce stea o încheie,
ce inimă tainică,
de pururi isvor,
are-n adînc,
la celălalt capăt?

Osie, osie, mulțimea făpturilor,
nu numai două milioane,
dar numărul ce nu mai poate fi-nmulțit,
străbunii mult mai mari
și dincolo de număr,
priveliște din care noi ivim
clătîntoarea capete de fluturi.

Am coborît pe osie,
i-am străbătut tunelul
de orgă sunătoare

și măduvă de aș putea să-i fiu,
măduvăoachi și măduvăprivire,
la capătul de jos
cel mai de jos s-ajung.

Esti tu, bătrînule, tu, zimbrule
pe-aproape? Mai departe însă?
Chiar dincolo de laba ta cutremurînd
pămîntul?

De aș distinge-nveninații nori,
norul nebul numit cu fișă Avram Iancu,
norul nebul numit în șoaptă Eminescu,

Mă-ntrup pe neștiința mea,
pe slaba mea vedere,
pe nedeeșebire mă intrup,
pe-orbirea lute-amestecată,
strălucind coloană,
stîlp de sare.

Rostiți în aer de cuvinte

De vreme ce e vară,
de vreme ce-au sunat
pe albul fructelor strălucitorii dinți,
carate pe carate;

De vreme ce la șine-a reținut
culoarea soarelui și singele,
punctindu-i trecerea
și arcul lui deștinat de boltă;

De vreme ce o altă vară,
neclintindu-l însă,
plana amintitoare
pe vara aisbergului meu de foc;

De vreme ce în ceasuri
și miinile,
cu cifrele de-amiază,
ni s-au instalat;

De vreme ce e dus ospățul
cu capete de sfînji
serviji pe tavă;

De vreme ce e timpul
alegerii semînelor de steag,
cu boabele de griu amestecate,
în fiecare noapte
înfiorîndu-ne plămîni;

De vreme ce sînt lucrurile toate,
cu sufletele noastre dimpreună,
la zenit,
și ne suportă
oglinzile cu tot cu gînduri,
să îndrăznim,
să ne lăsăm roștiți în aer de cuvinte,
probînd cu propriile noastre trupuri
adevărul lor.

Mă murmură o cumpănire dreaptă

Vîrstă în vîrstă,
patrie-n patrie,
cea de acum și cea viitoare,
număr în număr,
timpul pe marea aisberg de foc,
atovăzătorul, vătăticul, împlinitul.

Pătrînd de veac adăogăat
pătrărelor de veacuri redescoperite
și-ovalul pur al țării,
aureolă galbenă de sfînt,
pe lanuri lungi de lanuri coapte isvorînd
din centrul mesei lui Brîncuși
și-un așug dor,
și-o sete neînfrîntă de perfecțiune,
emblemă-adînc gravată
pe miezul celor douăzeci și cinci de ani
cuvrîni armonios în trupul
cel mare,
cel încapător:
bătrîni,
înțelepții două mii de ani.

De cite ori mi se cuprinde
capul,
de cite ori mi se cuprinde
inima
în aisbergul de foc,
în masa lui
cu cea mai dulce gravitație-nfrățită?

Mă murmură o cumpănire dreaptă,
mă strigă un deștin de neîntors,
mă știe pînă-n os
o-nvecinare luminată,
hînul meu de preț
lăsat urmașilor drept moștenire.

Zodie

Ne ridicăm și noi în lume,
cu aisbergul de foc asemeni,
cît piscul lui vizibil uneori,
cît masa lui din adîncime,
deodată desvelită,
alteori,
cînd fulgerele cheamă.

Cum ai putea să fii la suprafață,
în anotimpul marilor răspunderi,
abia un bulb,
abia o țesătură,
abia un dulce nasture de corn de ied
și cum,
din tine însuși
năvălind afară,
să nu te smulg cu tot cu zidurile
și cu turlele
subpămîntene așezări în care
întreagă se păstrează,
nealterată,
gravitația acestei patrii?

Îmbogățim cuvîntul,
aisberg de foc pe gura noastră,
trunchi legănător
împins cu singele,
ivire orbitoare a ființei cucerită
cu dulce grai de Dunăre,
de Munții Vrancei,
de Stemă-n August înflorind.

cașa

de
CONSTANTIN GEORGESCU

Afta știe Manafu și multă vreme n-a putut înțelege de ce seful de post nu l-a împuscat, acolo, deasupra. El avea la îndemână. Cum a trecut, ori dacă a trecut, nu știe. El s-a trezit în zori. Apa se ducea domoală la vale, urmându-și meargă ei de veacuri. Căzuse pe o limbă de nisip. S-a minunat nu cum de n-a murit, dar cum de nu s-a rupt ceva în el. S-a ridicat și s-a frecat la ochi. De-o parte și de alta, se vedeau malurile înalte și drepte, și el porni în căutarea unui loc pe unde să poată ieși din văgăuna aceasta, pe care o țâșnea apa în pământ. Când s-a văzut sus, a încercat să înțeleagă din ce parte venise așeză. Cărta nu mai era. Poate plecasea cal singuri, speriați de singurătate, sau poate-i găsisse ca-rea de-al locului și-i dusesse în ograda lui. Să treacă pe celălalt mal și să caute urmele roților în nisip? La ce bun? Și aprinse o țigară și se strădui să-și amintească un semn după care să se orienteze. I se părea că se află la capătul lumii și că prăpăstia de la picioarele lui nu era alta decât intrarea spre tărâmul celălalt.

Foamea începuse să pună stăpînire pe el. Hărtârindu-l în cele din urmă să se ridice și să plece într-o direcție oarecare, oricare ar fi fost ea. În față sau în spate, în dreapta sau în stînga, ori încotro s-ar fi îndreptat, nu cunoștea pe nimeni, și în clipa aceea înțelese că el a scăpat cu adevărat de front, dar că cineva, cine știe cine, unul dintre cei care în registrele scoatelelor viilor și a morților dintr-un război, îl poate da de zădărnici. Pentru ei treaba asta este nespus de simplă, gîndi Manafu și se cutremură. Văzuse oameni pași la zădărnici de unitate într-o noapte sau în timpul unui atac. Uneori se întorceau ei singuri, alții erau aduși între brațele și acuzați de „inaltă trădare”. „Asia o pot păși și eu”, gîndea el, îndreptîndu-se spre un punct cardinal necunoscut. Era liniște pretutindeni, și dacă n-ar fi fost malurile atât de înalte și atât de drepte, s-ar fi scotocit acasă, colindînd pe aproape de Ialomîța, într-o dimineață de sfîrșit de august, plecat să vadă dacă n-a dat porumbul în pirgă și dacă au început să-l strice ciurle. Căuta cu privirea pe cineva în pustietatea cîmpului, temîndu-se parcă în același timp să dea ochii cu un om. „Trebuie să dau de un sat, nu se poate. Trebuie să fie locuită și partea asta de lume, din moment ce pămîntul a fost arat și semănat”.

Aproape de prînz dădu într-un drum care se cunoștea că e umblat, după urmele proaspete de căruță. Mers pe el o vreme, fără să știe încotro, și spre seară, slăbit de puteri și mort de foame, dădu cu ochii de casele din margine ale unui sat. Se apropie de ele cu teamă. Avusese timp din beșug să se gîndească la toți și la toate de cînd desinșise de ochii pe plavie pe care căzuse imobilizat de plutonierul de jandarmi, al cărui subaltern fusese un timp. Se gîndise cu minuțiozitate la cei de-acasă, la Dumitru, la tratul lui, cînd băiatul vă ajunge „om mare” și la multe altele, la care numai oamenii care sînt sîrbi, să meargă pe jos, drum lung, au vreme să se gîndească. Se opri sfîrșit la prima poartă și bătu în ea cu stîngăcia drumetului străin de acele locuri. Nu-i răspunse nimeni. Mai încercă o dată și neprimind răspuns, se lăsa pîgubaș. Porni mai departe, clătîndu-se pe picioare, ca oamenii beți. Casele începuseră să se îndesească. Toate aveau curțile pustii, lipsite de viață. Rar lingă cite o prîspă. Iie vedea un cîine năucit de foame și de căldură, care nu izbutea să-și înalțe capul spre străinul ce-și purta pașii pe mijlocul uliței. Primul om pe care-l întîlni stătea rezemat de un gard; apropiase mijlocul satului fără să aibă cu cine schimba o vorbă.

— V-ați refugiat neică? întrebă el mai mult în șoaptă.

— De ce să nu refugiez? primi răspunsul. Să ne lăsam casele și gospodăriile pustii și încotro s-o apucăm? Ce-au să ne facă? Și ce și cînd ar fi vorbit pentru sine încoace? Nimeni nu poate să ne miste din pămîntul nostru.

— Ai scăpat de concentrare? îl mai întrebă Iie, oprit în jumătatea drumului.

— Acum pornim împotriva nemților.

— De unde știi?

— S-a vorbit la radio.

— Și cînd s-a împlinit treaba asta?

— Noaptea trecută pe la mijlocul ei. Dumneata de unde vii? Ori ai dezerat? În primul moment, Manafu simți că se clătina. Nu te speria că nu ești singurul, îl încurajă celălalt și, dezlipindu-se de lingă uluci, se apropie de el.

— N-ai o coajă de piine? îl cercetă Iie, cu ochii secetoși de foame.

— N-am; dar poate că-ți găsece una de mămăligă. De cînd n-ai mîncat?

— De vreo două zile. Încotro duce drumul ăsta?

— Păi, dumneata încotro vrei s-o apuci? Manafu rămase pe gînduri timp îndelungat. Ce, nu știi încotro?...

— Ba da; vreau s-ajung acasă. De cînd mi-a venit ordin de concentrare, nu i-am mai văzut pe-ai mei. M-a războit un dor, cum să-ți spun...

— Lasă, nu-mi mai spune, că pricep. Și pe mine mă apucase într-o vreme dorul. Hai în curte să-ți caut ceva de mîncare și să te răsuflă puțin. Pe urmă, o pornești din nou. Bine că te-a prins dorul acum, cînd ești aproape de casă!

Manafu minca făcut mămăligă cu ceapă și cu roșii.

— Te-ai întors de mult? își cercetă el gazda.

— De vreo două luni.

— Ai adus ceva?

— Ce s-aduc?...

— Știu și eu, ceva. Vreo mașină de cusut ori cine știe...

— L-am adus pe dracu! Și-a bătu un joc de mine și mi-a băgat în ranită o bucată de șină de tren pentru bătuț coasa. P-ai am adus-o; da' acum nu mai am ce face cu ea, că nu pot bate coasa cu o singură mîină. Dacă vrei, țî-o dau dumitale s-o duci acasă. Poate o să te cert neavastă că nu i-ai adus nimic. A mea a stîmbeat nițel din nas.

— N-am eu așa o femeie.

— Eu zic să rămîni la mine peste noapte.

— Nu vreau să te supăr.

— Cine se poate supăra pentru o seară de oaspeți?... se arătă surprins omul care nu-și mai putea ascuți coasa.

În dimineața zilei care urmă, Iie Manafu plecă mai departe. Gazda îi spuse că drumul mare nu dă pe la ei și că, tînînd-o drept înainte, dacă nu găsește vreo căruță de care să se ațarne, cam în două zile avea să intre în Birlad. Spre jumătatea acelei zile, trecu pe marginea unui alt sat pe care drumul lui îl ocolea lăsîndu-l mai într-o parte. Ar fi vrut să se abată, să-i cunoască și pe oamenii de acolo, să-i audă vorbind și să-i întrebă și pe ei dacă au auzit cuvîna de numele celui care-i fusese șef de post. Dorința de a-i da de urmă se născuse în sufletul lui, și cu fiecare nouă zi trecută, ea devenea tot mai puternică. Avea convingerea că ei doi se vor mai întîlni, că trebuie să se mai întîlnească, și că în drumul lui, va trebui să-l dea de urmă. Dar zilele treceau, și el uită de obligațiile lui de ostas și nu se mai duse să-și caute unitatea. Îndemna la mers și zi noaptea, scotînd în mîntă cît a mers și cît i-a mai

rămase pînă acasă. Odată ajuns, nimeni pe lume nu ar mai fi fost în stare să-l convingă să-și părăsească nevasta și copiii. Singur pe drumul acesta rar întîlnit în viața unui om, fără tovarăși cu care să mai schimbe o vorbă. Manafu ocolea gările de teamă să nu-l oprească cineva care să-l trimită cu ordin undeva, într-un sat, la un post de jandarmi, asemănător cu cel pe care-l părăsise la venirea ordinului de retragere. Îndemna la drum, scotînd că fiecare pas îl apropia de ai săi, de Dumitru, despre care de atîta amar de vreme nu mai știa nimic. Ultima scrisoare de la nevastă nu pomenea mai nimic de băiat. „Despre Mișcă n-am ce-ți spune, fiindcă nu ne-a mai dat de veste cam de mult. Ți-am ascultat porunca, și chiar dacă noi ne-am chinat cu turtă de mălai, lui i-am trimis bani, să nu-i lipsească nimic. Mă gîndesc uneori, noaptea, dacă el, cînd va isprăvi scoala, va avea ambiția să-l împins, o să-și amintească de ceilalți frați și-o să-l ajute cu ceva...” Cînd își amintea vorbele astea, Iie își certa nevasta cu vorbe aspre: „Proastă ești tu femeie! Cum să nu-i ajute? Asta a fost și scopul meu: să-l scot pe leafă pe al mai mare, și el să-i tîină la rîndul lui pe ceilalți, dacă eu n-am să mai fiu sau dacă n-am să mai am posibilități. Crezi că el nu și-a dat seama cît ați îndurat voi, ca lui să nu-i lipsească nimic? Da' așa ești tu, neîncrezătoare! Așa ai fost de cînd te știu. Am spus eu că o să vă mîndriți cu Dumitru, minca-l-ar taica!”

Singur și străin pe-un astfel de drum, Iie se oprea deseori în dreptul unei curți, asemănînd-o cine știe de ce cu a lui, și numărîndu-i copiii adormiți pe prîspă. Unde vedea

ce-l doboră oboseala, aruncîndu-l pe iarba uscată rămasă pe buza vreunui șanț. Fie zi, fie noapte, rămînea aici să se odihnească ceasuri întregi, dormind uneori, altelei pîrînd numai că doarme, tînîndu-și ochii întredeschii, spre seninul uscat al cerului. Și Iie se simțea ros pe dinăuntru de acea durere omenască ce macină totul, așa cum rugina roste fierul. La un asemenea popas își smulse boneta din cap și o trînti cu putere de pămînt, ca și cum ar fi chemat în deznădejdea lui pămîntul, să-i vină în ajutor.

Nu, nu e cu puțință! Dumitru al meu va trebui să rămîină acolo, la școală, măcar că pentru treaba asta voi fi nevoit să-mi vind sufletul necuratului ori să-mi tai o mîină singur! Dacă cineva mi-ar cere un asemenea preț, mi-aș pune stînga ori dreapta — care i-ar fi de trebuință — mi-aș pune-o pe un tăietor de salcîm și aș lovi cu toporul în ea, pînă ce prețul trecerii lui Dumitru prin viață ar fi achitat o dată pentru totdeauna!

A intrat în sat într-o seară. Pierduse șirul zilelor. La începutul acestui drum al întoarcerii, încercase să le tîină scoatele. Undeva, într-un sat, după cite-și amintea, într-o dimineață, l-au băgat niște oameni într-o dimineață să-l cîntărească și să le povestească de unde vine și în care parte a lumii se îndreaptă. A sta! cu el pînă aproape de miezul nopții și cînd a ieșit afară și a văzut luna rostogolindu-se

în dreapta porții, pe dinăuntru gardului, mișcîndu-și abia perceptibil frunzele late, urît mirositoare, „Adevărat pustiu”, a gîndit Iie Manafu și s-a apropiat din nou de prîspă, dorînd să doarmă o noapte acolo, ca un cîine de pripas, pînă la ivirea zorilor. N-a rezistat și a mai bătu o dată în geam, însoțindu-și loviturile degetului de vorbe răstite.

— Voi n-auziți, cum? că m-am întors acasă și că umblu prin curte? Nu știa pentru cine rostise aceste cuvinte, nici de ce le rostise cu tonul acela răstît. S-a aprins mai întîi un chibrit, apoi lampa, și venitul a privit cu uimire, prin fereaștră, chipul bulmac al nevastei, care alerga în neșire prin casă. Eu sint Iie, a mai zis venitul, avînd acum vorba domoală cu care plecase în urmă cu cîțiva ani. Nu te speria și nu speria nici copiii; n-auzi că eu sint? După vorbele astea, se așeză pe prîspă, răpus de oboesală și lăsîndu-și capul în palme, se cufundă într-o gîndire fără cuvinte, asemănătoare cu somnul.

Nemaivîzîndu-l, femeia se apropie de geam și privi afară. Umbra așezată lingă stîlp, pe talpa casei, o făcu să înțeleagă că n-a visat, că ceea ce auzise fuseseră cuvinte adevărate, rostite poate chiar de Iie al ei, întors de pe front fără veste.

Cu mai bine de un an în urmă, poate împiedicîndu-l la evidență, un plutonier major îi trimisese și frunțașului Manafu Iie o hîrtie, prin care se aducea la cunoștința familiei că „a căzut la datorie”, în ziua de cutare, luna cutare, anul cutare... Cîteva zile, femeia l-a jelit cu disperare. După aceea, într-o dimineață, începînd să se dezmeticească și să simtă că ceea ce numise liniște, în așteptarea ei plină de suferință, era de fapt un gol imens și neprevăzut. Înțelese că Iie nu mai trăiește, că ea era de acum înainte văduvă și că are în grijă patru copii, dintre care

mai mulți, își sprijinea coatele pe garduri și începea să vorbească în gînd cu el, vreme îndelungată. „Joane, ori Toader, ori Dumitru, ori cum vă cheamă; ce mîncăți voi pe-o asemenea vreme mă, neică? Uneori își spunea gîndul cu vorbe domoale. Dacă se întîmpla să-l audă vreo femeie, mai cu seamă dintre cele care primiseră acasă înștiințare de „dispărut” ori de „mort”, se apropia cu sfioșenie de poartă și, privindu-l, încerca să desopere pe chipul lui un semn după care să-și poată recunoaște bărbatul plecat pe front cu ani în urmă. Cînd îl întrebau de unde vine și încotro se duce, răspundea simplu:

— Mă-nțorc după front, neică mă-nțorc de pe front, m-am săturat de front și de nemți, cu războiul lor cu tot; mă duc acasă. Cînd îl întrebau din ce loc e, îi venea mai greu. Stătea o vreme să se gîndească, ca și cum ar fi uitat numele satului, sau i-ar fi fost teamă să-l spună. Ochii i se lăeau de fețele copiilor adunați în jurul lui, și-abia atunci spunea, uitîndu-se de la unul la altul: Am și eu; patru am, dar sint mai mari ca ai dumneavoastră. Dumitru face școală pri-copsită la București...

Dacă se întîmpla ca vreo femeie să se întoarcă cu spatele spre el și să-și facă cruce, scotîndu-l cu mîințele pierdute, Manafu zîmbea îngăduitor, se stergea la gură cu mîineca vestonului decolorat de soare, se ridica în picioare, mulțumea pentru cîră și pentru mămăligă și ieșea în drum fără să-l pese dacă merge în direcția pe care i-o arătaseră oamenii sau în sensul ei invers. Femeia îl mai petrecea o vreme cu privirea tînîndu-și o palmă streșină deasupra ochilor, apoi intra în curte, cîinîndu-l: „Săracu! bietu' om! Și o fi găsit casa arsă și copiii morți, că prea i se aprindeau ochii cînd vorbea de ei. „Își mai făcea o cruce și se apuca de treburii, dorîndu-și bărbatul „dispărut” întors acasă, chiar dacă s-ar fi potrivit la mîntă cu Iie Manafu, drumetului. Și el mergea, mergea mereu, înainte și înapoi, zile și nopți de-a rîndul, pîrînd în suflet cînd dorința fierbinte a reîntoarcerii, cînd teama că o dată s-oști își va găsi curtea pustie, semănînd cu a celor în care intrase pînă atunci. „Poate că mi-a venit și mie hîrtie care să-mi anunțe lipsa dintre cei vii”, gîndea el. „Femeia s-o mai fi zăbut un timp cu nevoile și neputînd să le mai înfrîngă s-a dat îndărăt, apoi s-a oprit și s-a uitat la ele, și în cele din urmă, scotîndu-mă nebul pentru tot ce-a fost în capul meu și i-am poruncit și ei să facă, a aflat că a scăpat de mine și și-a strîns copiii pe lingă ea. L-a adus pe Dumitru de la școală și l-a pus să are, Maria și Georgeta roboțec, pentru casă, iar Marin zace în capul prîspii și se uită în lungul drumului, înaintea mea”.

Nimic nu-l supăra pe Manafu în gîndul lui legat de cei trei copii. Puteau să muncească sau să putrezească de ședere, lui nu-i păsa. Dar Dumitru nu trebuia întors acasă. Rostul lui nu trebuia stricat, pentru nimic în lume. Și dacă se întîmpla ca la gîndul acesta să-și întîlnească în cale ființă care să-i spună că a greșit drumul, se întorcea cu răutate, injurînd, și mergea aproape alergînd pînă

pe cer, s-a deșteptat ceva în sufletul lui — ceva necunoscut și neașteptat — și a rupt-o la fugă spre marginea satului. S-a trezit a doua zi dimineață într-un șanț. Două lucruri i s-au întîmplat atunci: A greșit pentru prima oară drumul și a incurcat scoatelele zilelor. Din clipa aceea, nu l-a mai interesat dacă ziua se numea miercuri sau sîmbătă și dacă adăugată la celelalte ar fi împlinit o săptămîină, un an, ori o viață de la plecare. Cum venea dinspre partea gării, casele din margine i s-au părut necunoscute, de parcă pentru prima dată în viață călca prin acele locuri. Se împuntesea lumina zilei. Amurgue. Unde albastre se lăseseră de curînd peste sat. Începuseră să se aprîndă lumini la ferestrele caselor. Înaintea lui, pe uliță, se auzeau tîlăngi. Se întorceau vitele din cîmp. Le scoateau oamenii ca să nu le mai audă mugind în oboare.

În urma lor, praful se înălța în nor cenușiu și se înalța vreme peste ogrăzi, ca o năramă străvezie. Iie Manafu se opri într-o noapte străină și adulmea aerul, neîndrăzînd să se apropie de casă. O teamă ciudată îi umpluse sufletul. Îi era frică de ce-o să găsească și mai cu seamă de ce-o să audă din gura nevastei despre Dumitru al lui. Ceilalți copii parcă n-ar mai fi existat în acele clipe. O dată cu căderea întunericului, satul se liniștise. Sclipeau stelele în înaltul cerului. Ca niște bumbi de aur sclipeau. Nu mai lătrau nici cîinii. Cu toate că erau flămînde, nu mai mugeau nici vacile. Nu scrițiau compenetele de fîntîni. Numai dincolo de Ialomîța, din niște bălți, orăcăiau broaștele în noapte, topînd sprîntene în stuțîrîșuri lingă poarta aceea străină și se temeă să nu-l vadă cineva și să-i ceară scoatelele de ce s-a întors. Cu mare greutate, a făcut primul pas, apoi pe cel de-al doilea, și picioarele au început să se miste deodată repede, slîndu-l să fugă. Pugea cu brațele înfrînte înainte, lipînd cu bocanicii prin praful drumului. După multe zile de la sosire, s-a minunat cum de și-a nimerit singur poarta. A împins-o cu putere și s-a oprit bulmac în fața prîspii. Lumina ferestrelor lui era stînsă. În momentul acela i-a venit în mîntă că a intrat într-o curte pustie, că și casa acestor curți tot pustie este, și că foștii ei locuitori ori au murit de mult, ori au plecat cu toții în lume, să-l caute pe el. N-a fost în stare să-și strige nevasta pe nume. S-a apucat cu mîinile de stîlpul prîspii și a bătu într-un geam, la întîmplare. Nu i-a răspuns nimeni. A rămas o clipă pe gînduri, după care s-a dat jos de pe prîspă și a început să rătăcească aiurea cu ochii peste grădina lui și ale vecinilor, ai căror pomi aveau de-acuma frunzele arămii, gata să cadă. Răsărise luna și se vedea bine. Un nor alburiu plutea în înalt, ca o corabie pe apa albastră a cerului. Și-a dat roată casei o dată, și încă o dată. Buruienii sălbătice se înghesuiau în lungul peretilor, accentuînd aspectul de pustietate al curții. S-a apropiat de poartă, cu gînd să plece mai departe, să se prezînte la regiment și să nu se mai întoarcă niciodată în sat. Doi oțetari tineri, pe care el cu siguranță că nu i-ar fi lăsat să crească și pe care abia acum îi descoperise, se plictiseau unul lingă altul

unul, Dumitru, la școală, pe care ea n-o cunoștea, dar pe care, conform dorinței mortului ea trebuia să-l ajute s-o isprăvească. Primul lucru pe care l-a făcut a fost să se ducă la biserică și să pună să se tragă clopotul într-o dungă, ca să vestească prin asta că Manafu nu se va mai întoarce niciodată. Deseori fusese auzit clopotul în vremea din urmă. I se dogise sunetul de atîta întrebuintare. La auzul lui, femeile își lăsau treaba și ieșeau la porți. „Cui i-o mai fi venit înștiințare?...” se întrebau între ele, cu glasul stîns, dogit, ca și al clopotului. Numai că al lor se dogise de atîta plîns. Aproape de prînz, numele mortului era cunoscut în tot satul. Urma un ceremonial asemănător întru totul cu cel al unei adevărate înmormîntări. I s-a făcut curte lui Iie și i s-a scris numele pe ea: „Aici odihnește roșul lui Dumnezeu”, iar dedesubt, inscripția aceea nouă: „cîzut vite-jește la...”. În vremea din urmă aprăuseră o mulțime de cruci în curtea cimitirului. Femeia i-a pregătît haine și, după cum se obișnuiește pentru unul care n-a închis ochii pe perna lui și-i îngropat aiurea, i le-a pus într-un coș de mule și a plecat cu lume pe urma ei la biserică, să-i le slujească. Pusese oameni să-i sape groapă în rînd cu ceilalți „morți pe front”, și cînd s-a văzut pe malul ei, fără coșul cu haine, care fusese coborît în pămînt în loc de coșciug, a rostit cîteva cuvinte neînțelese, apoi s-a oprit, ca și cum ar fi rămas deodată fără glas. S-a întors acasă și i-a făcut pomană. Șapte săptămîni în șir s-a dus în zori de i-ia tîmîlat mormîntul și înec, de la o zi la alta, a început să se obișnuiească cu lipsa lui definitivă. Dacă pînă atunci îl știuse plecat pe front, de unde oamenii nu se întorceau decît schilozii, cum se întorsesse Georgehe Arizona... și asta pentru că am avut noroc cu carul”, cum spunea — și cîți ca el — i-a trebuit vreme îndelungată să se convingă că Manafu a mort cu adevărat. Stăa ce a îngropat în curtea cimitirului, și cînd îl vîlungea duminica, aprînzîndu-l luminării înfînte la rădăcina crucii, îl plîngea pe cel plecat, nu pe cel pentru care îi venise hîrtie stampilată că nu mai există.

Continuă să privească prin fereaștră umbra de pe prîspă și se temea parcă să iasă afară la ea. Manafu adormise de-a binelea cînd l-a scuturat de umăr. O avea în față, o vedea, era conștient de acest adevăr simplu, poate că-și dădea seama și de faptul că sosise acasă, dar nu era în stare să rostească primul cuvînt. Poate că după el s-ar fi pornit și ceilalți.

— Te-ai întors, Iie? îl întrebă ea șoptit, izbucnînd în lacrimi.

— Doar nu era să rămîn pe-acolo! i-a răspuns el răstît. Ce era să fac? Am casa mea, copiii mei... Vorbele se porniseră. Se rostogoleau unele după altele, în liniștea miezului de noapte, și el era multumit că se aude vorbind, că nu i-a pierit glasul. Copiii mei, a mai zis o dată, apoi: Ce face Dumitru? Femeia a înălțat din umeri.

— Dar ceilalți? și-a amintit el că mai sint și Maria și Georgeta și Marin.

— Sint sănătoși.

— Asta-i bine, se arătă el mulțumit și își aprinse o țigară. Sint toți acasă?

— Păi, unde-ai vrea să fie?

— Nu știu; mă gîndeam și eu că poate sint plecați pe undeva. Cîteva clipe nu mai spuse

nimic. Se dovedi preocupat de țigara care răsufla probabil pe undeva, că prea îi dădea cu limba în același loc. Dumitru de ce nu-i acasă?

— Cine poate să știe? Nu-i place să vină. De la plecarea ta, n-a dat pe aici decît cînd a avut nevoie de bani. A venit seara cu trenul, și dimineața de mult a și plecat, de parcă i-ar fi fost rușine să-l vadă lumea ziua, intrînd și ieșînd din curtea noastră.

— Ce știi tu, a zis Manafu, clătînd din cap a dojană. Femeia l-a privit drept în ochi. Ochii lui erau sticloși și luminați de o mare fericire lăuntrică.

— Așa o fi, cum spui. Acum hai în casă să-i vezi și pe ceilalți și să mai vorbim și noi. — Ce să mai vorbim? Lasă-i să doarmă, că de văzut o să-i vad și miine. Pe Dumitru...

S-a oprit, și ea a înțeles că în tot timpul care s-a scurs de la plecarea lui și care se poate număra în ani, pentru că ea n-a încurcat scoatelele zilelor — nici măcar pe a celor trecute de la înmormîntarea hainelor — lile a gîndit numai la băiatul plecat la București. Ca să nu-l supere, nu i-a spus că Dumitru, ori de cite ori venea acasă, îi lua ultimul ban, că pe el nu-l interesa dacă lor le mai rămîine ceva pentru mîncare și îmbrăcăminte. Uneori se certa cu ea: „Să vinzi și să-mi dai! Cartea nu se învață cu un eu două; ce știi dumnea!”, „Nu te gîndești că nu mai am de unde? Dacă era taică-tu acasă, ne descurcam altfel. Ce să fac singură?...”

Și-i arăta mîinile pline de bătuțuri. Poate că Dumitru nu-i vedea palmele muncite ori poate nu voia să le vadă — cine știe — dar de înduplecat nu se înduplecea. Avea nevoie de foarte mulți bani. Ce-l privea pe el și poate și ceilalți trei își aveau — cum e și firesc — visele lor? Lui îl trebuiau bani! „Să-mi dea, că are de unde. Nu e cu puțință să nu trimită taia în fiecare lună, dar îl ascunde de mine. E război, dar fără bani nu se poate trăi! Doar n-o fi el mai prost decît alții!...” Pentru ceilalți trei frați, Dumitru Manafu gîndise simplu: „Maria și Georgeta au să se mărite. Intră în grijă bărbatilor. Marin e prea mic ca să aibă nevoie de ceva, iar dumnea ești prea bătrînă; ce nevoie mai ai de bani?” Din toate acestea ea nu-i spunea nimic, ca să nu-l supere acum, la întoarcere.

— Ești obosit Iie, lasă că mai vorbim noi și miine.

— Asta-i altă treabă, zise el, sculîndu-se de pe prîspă. Se mai uită o dată la femeia care-i stătea în față, ca la o necunoscută. Prin deschizătura minciilor în formă de plînie, mîinile slabe și lungi, neobișnuit de lungi, ieșeau ca două luminări de nuntă. Ai dus-o greu, îi spuse cînd intră în casă, fără să-și dea seama dacă prin vorbele acestea o întreaba, sau nu face decît o simplă constatare. Rămăseseră amîndoi, nemicați, în mijlocul încăperii, neștiind ce anume trebuie să mai facă de aici încolo. Umbra nemicață a profilurilor lor ascuțite innegrele zidul alb al peretelui, ca un desen în tuș. Într-un tîrziu, se așezară pe pat, unul lingă celălalt, ca doi călători străini într-o sală de așteptare. Femeia ar fi vrut să mai spună ceva, dar se temeă să nu-l supere. Acum, dacă m-am întors, o să te mai odihnești. Ce să fac? se desvinovăți el. N-am plecat la război pentru că mi-a venit mie poftă de plecare. Și sîlta dintr-un umăr, ca și cînd prin acest gest și-ar fi motivat absența atîtor ani. Numai să nu-mi trimită alt ordin de concentrare.

— Păi ți-au trimis hîrtie că ești mort, îndrăzni ea să-i spună.

— Așa?... se minună Manafu și începu să ridă în hohote. Cine mi-o fi făcut binele ăsta? Dacă l-aș ști, m-aș băga slugă la el pe viață. Și fără să vrea, în clipa aceea, își aduse aminte de seful postului de jandarmi din Mărgineni. Nu se mai gîndise de mult la el. Poate că-l și uitase. I se părea că de la despărțirea lor trecuse nespus de multă vreme și chiar că nimic nu se înîmplase nicio-dată, că visase ori că-i povestise careva. Într-un drum de întoarcere de la oborul de vite din Urziceni ori din Slobozia. Va să zică eu sint mort! se dumiri el cu adevărat și din nou izbucni în ris.

— Ți-am pus și cruce, și-am făcut și parastase, vorbi femeia îngrozită la gîndul că hainele lui putrezece acum în pămînt și că dacă o să-i le ceară ca să le poată îmbrăca în locul zdrențelor astora soldățești, ea nu va avea de unde să-i le dea.

— Bine-ai făcut; abia că ești scutiți să-mi mai faceți pomenile cînd o muri cu adevărat. Numai anul de pe cruce o să treabuiască să-l schimbăm, că mai am de gînd să mi trăiesc vreo cîțiva!... După asta, se trînti pe pat, așa îmbrăcat cum se afla, și în scurt timp începu să sforăie, răpus de oboesală aceluia drum neobișnuit, care, în sfîrșit, se isprăvise.

A doua zi dimineață, Iie Manafu s-a arătat în sat. Cînd l-au văzut, cîteva femei mai slabe de înger și-au scuipat în sin și închi-zîndu-se în case, au răscuit cheia pe dinăuntru, rugîndu-se totuși — cele care aveau un plecat pe front — să facă Dumnezeu o minune și să le aducă și lor pe cel pentru care primiseră hîrtie de „căzut la datorie”, măcar așa, strîgînd, cum se arătasă Manafu al Savetei. Bărbății cu care s-a întîlnit nu l-au privit cruciți, și Iie a stat de vorbă cu ei pe la porți și pe prîspie, pînă seara tîrziu. În ziua care a urmat, s-a dus pe cîmp. A plecat de vreme și s-a întors noaptea. S-a dus pe jos. Femeia vinduse calul ca să facă bani pentru Dumitru, și el nu s-a supărat. Vînduse un pogan de pămînt tot pentru băiat. Nici pentru vînzarea asta nu s-a supărat Manafu, dar a oftat din suflet cînd a trebuit să se apese de din mers ceva mai de vreme decît atunci cînd avea pămîntul întreg. S-a mîngîiat cu gîndul că o să-l pună Dumitru la loc și s-a întors acasă. În ziua a treia, s-a dus la cîmînt să-și ia crucea și s-o aducă în curte. A lăsat pămînt măsurător între Talcaică și Coman Capotă, ca la o înviere din morți, și s-a gîndit ceasuri întregi la ei. Lui Coman îi pusese și fotografie pe cruce. Pe-a lui a luat-o la spinare, ca un Isus Cristos înălțat în bocanci cazoni, și a rezemat-o de peretele din dos al coșurului. S-a uitat la ea îndelung și nu i-a mai venit să ridă, că în noaptea în care i-a povestit nevasta cum l-a îngropat. De haine îi părea rău. A turnat gaz într-o cutie și, cu un somoig de paie de grâu, a încercat să-și steargă anul morții. Lemnul uscat de salcîm supuse vopeșă neagră și oricît s-a muncit, n-a putut-o sterge. A rămas „decadat în anul 1943”. „Să zicem că luna și ziua s-ar mai putea potrivi, dar anul?...” Și abia acum a încercat din nou să ridă.

I-a trebuit vreme îndelungată pînă să se obișnuiească cu starea complicată de viu și mort în care se afla, dar pînă în cele din urmă s-a deprins, așa cum te deprînz, după ce trece vara, cu vîntul rece și cu ploaia. Venise toamna adevărată. Vîntul vîia prin salcîmii goi, cu virfurile înfinate în ceață. Zilele erau umede, miroșoa a fum și a ciine plouate. Streșinile picurau din cauza burniței. Încecea să-și găsească de lucru prin curte, dar nu găsea și din cauza acestei șederi prelungite deveni posomorît. Aștepta primăvara cu nerăbdare unui prizonier, care nădăjduiește să-i sosească ceasul eliberării. Aștepta primăvara, gîndindu-se că o dată cu venirea ei o să înceapă să are și să semene. Uitate poate că nu mai avea ce să inhame la plug și nici boabe de pus în pămînt. Aștepta primăvara. Și-l aștepta pe Dumitru să vină acasă, după cum îi spusese nevasta. Zîmbic, peste satul întunecat domneau tăcerea și norii cerului. Casele se strenguseră parcă una lingă alta, ca înaintea unei așteptări. Primăvara.

(fragment de roman)

a descoperi o floare

Cine nu se poate imagina

Nici un fel de intenție la început. Absolut nici un fel de intenție ci numai presimțirea cimpiei cu ochii pe jumătate închiși. Să te-nvârti pe-un disc fumegând în jurul soarelui fix până în clipa cind prima plantă se-aprinde și arde și se carbonizează și mișcarea atunci se oprește pentru ca scrumul să se depună lin.

Și brusc apoi Landownerul. Animal demont alergând prin cimpie sub vălătuți de fum. Și brusc șoferul apoi. Brusc băietandul de optsprezece ani cu muzicuța în dinți. A cîntat tot timpul. A cîntat pe drum drept, a cîntat la viraje, a cîntat cînd a turnat apă în radiator: chiar cînd vorbea cineva cînta, cînta fără lege, o notă continuă, uneori disonantă, apoi armonică, dar atunci cînta mai încet, cînta dulce și potolită și-apoi iar în forță, ca un nebun; o zi întreagă de muncă împlinită cu mișcările meseriei lui, muzicuța de gură a sunat limpede și înalt. A cîntat și cînd ne-am luat rămas bun. N-a zis bună ziua, s-a înclinat numai, tocmai începuse să cînte iar. L-am privit drept în ochi dar nu locuia nimeni acolo, băietandul era plecat.

Și, brusc, Dunărea. Leneșă, tulbure, lată. Brusc, căpitanul șalupii agricole cu cabina încărcată de floarea soarelui. Patru le-a ținut de decor, fixate-n fereastră. Una a mîncat-o. Pe celelalte le-a dat în apă și cînd am ajuns în Dobrogea drumul era însemnat pînă-acolo de stele galbene. Le ducea apa-n jos ca pe miresele luate. Cînd am coborît, a coborît și el și-a luat-o cître lanurile de floarea-soarelui.

Și marea apoi. Marea nu brusc. Marea pe-ncetul, marea pe-ntregul, contaminare totală pe mal. Absolută dispariție în peisajul intens, voluptos și viu al necuprinsului li-

chid amar. Dar brusc ei. Brusc adolescenții-n vacanță. Brusc pații de un metru nouăzeci. Unul student, „struțul”, celălalt absolvent, „calul”. Jur: pe-un decor mișcat, adiat, mutat lin de siluetele subțiri ale tetelor care se plimbau, pe-un decor spart și bruscat de siluetele atletice, de gimnastica agilă și suplă a băieților care alergau șiroind, care tropăiau, năvăleau, jur: Struțul și Calul știau tot. Absolut tot. Așa că nici un fel de intenție la început, absolut nici un fel de intenție ci numai presimțirea cimpiei cu ochii pe jumătate închiși. Dar primul cuvînt s-a rostogolit apoi în nisip, și-al doilea cuvînt, cuvinte pentru cuvinte au început să cadă la ceasul acela de asfințit, vorbeau limpede și frumos doi pași înalți cu ochii albaștri, vorbeau adinc și adevărat, vorbeau puternic și aspru și-abia atunci am înțeles, abia atunci am ascultat cu luare aminte abia atunci mi-am dat seama că nu-i cunosc. Sint tineri și nu-i știu, sint adolescenți și nu-i știu, douăzeci și cinci de ani și nu-i știu, o multime de ani și eu nu știam că există. Și că vin după noi nu știam, iată! Pun sensibilitatea la bătaie și nu iese un șofer cu muzicuța în dinți. Pun imaginația la bătaie și nu iese un căpitan cu floarea soarelui în cabină. Pun inteligența la bătaie și nu iescodesc doi pași de-un metru nouăzeci cu ochii lui York în palmă. Calul și Struțul și cîți ori mai fi, cine sint?

Cine e mai scurt cu două cuvinte

„Abia atunci mi-am dat seama, știi? Fac construcții de avioane. Eram în practică. Munceam. Nu schimbam mai mult de zece cuvinte și fiecare însemna ceva. Formidabil. Ajungeam acasă odihnit. V-ați gândit vreodată cite cuvinte se spun în plus? Care este

frecvența de întrebare a propozițiilor dezvoltate în raport cu propoziția simplă? Cît timp se pierde? Cite sentimente se risipește? Cîtă inteligență degeaba? De ce nu se-nvață asta la școală, vorbirea exactă și sensul real al cuvintelor? Am făcut cursuri de organizarea producției dar nimeni nu știe cum să vorbească la telefon. Cum se comprimă o convorbire doar la esență. Cum putem comunica maximum de informații în minimum de timp. Și politetea ce este? Nu mă refer la comportament. Dar la obligația de a vorbi fără rost. La dialogul de tipul: „Ce faci?” de tipul „ce mai e nou?”. La obligația imbecilă de a rosti amabilități. În ceea ce mă privește cred e-am scăpat. M-am gândit mult la asta dar singura soluție este să te supui. Timpul nu se pierde, se câștigă, sint foarte liber cînd îl respect, vâ jur, pentru asta îmi alcătuiesc zilnic cite-un program. Și credeți că nu sint romantic din cauza asta? Ba da. Un romantic mai comprimă. Prefer declarațiile de dragoste sub formă de imbrățișări.”

Cine e mai tandru cu două suflete

„Sint liber și disponibil. Resimt profund realitatea lumii care mă înconjoară. Cu problemele, crizele, durerile și entuziasmele ei. Am libertatea de a gândi și de a spune ceea ce vreau, am libertatea prieteniei și libertatea de a-mi alege meseria pe care-o vreau. Imi ajunge.”

„Sint cu fata pe care-o iubesc, fac o meserie care-mi place, dar sint profund impresionat de dramele care se petrec în lume. Oare oamenii nu mai reprezintă toți aceiași cuvînt?”

„Poate că mi-aș dori uneori o viață simplă, la țară, în contact direct cu natura. Altă.”

„Sint lucruri de care nu putem fi privați. Și eie nu privesc planul material. Dar nu putem lipsi de la responsabilitatea omului — cetățean, prezent în politică, în economie și-n social.”

„E foarte important de știut că bunurile materiale nu mai au nici un fel de importanță în momentul cînd condițiile materiale îți permit să reflectezi și să fi tu.”

„Să ne iubim, nu să facem război. Iubirea e minunată și n-a omorît pe nimeni pînă acum.”

„Trăim o epocă senzațională care ia totul iarăși și iarăși în discuție. Generația noastră se pregătește să supraviețuiască unei lumi atît de ispititoare, se pregătește să afle valori noi.”

Nu țin minte mai mult. Băieții erau inteligenți și puternici în argumente, logici și raționali. Cred că aveau bine înfipte în minte întrebările acestui pămînt. Toate întrebările, absolut toate, nu cred ca una să fi scăpat. Ci numai întrebarea mea este-aceeasi, delă-început, mirarea mea mai tandră cu două suflete: cine vine după noi? În orice caz, pe toată distanța care există au semăn flori.

Sânziana POP

Marea

Cine vine după noi? M-am uitat în urma noastră astăzi 9 august 1969. Cu dinți albi cîștigî un complice.

— Cu ce vî sint dator, hei, halo?
— Judecați și dumneavoastră! Tinerii a-cestia de 25 de ani nu au trecut, ei au nu-

mai viitor. Asprele articole ale legii lor nu mai există. Ei nu au trecut, ei au doar viitor, ca și cîmpul decolorat ivit pe imensitatea Bărăganului, cîmp care nu a cerut mila ploilor și a luminii produse de instinctele și sentimentele celor care le-au muncit. Oamenii de la cîmpie umblă capii de la grajd la plante și de la ele la cerul ca un sifon gigantic care produce la rugămintea ploate și lumină. Dar tinerii încă dorm și în pașițe la capăt marea e un luptător cu spadă și scut. Marea, un caz caracteristic de tinerțe, în natură o treaptă superioară. O apucî încet de blană și se smucește, miriie fioros și dă impresia că boicotează. Din pricina unei inflăcărări deosebite am simțit dorința s-o leg și sentimentul de a o avea pentru adorare nu s-a împlinit. Marea e nebună de legat, vigoarea ei explozivă e ca a tinerilor care își serbează cu alita gravitate indiferentă 25 de ani de a fi. Ei au plecat pentru totdeauna să găsească formula magică a puterii, a gândirii astrale, a seducției îndelung libertatea în sensul ei divin, fără vigoare și fals entuziasm, un fel de bunăînțelegere în care nu contează pierderea lui personală ci numai pierderea noastră sau cîștigul nostru. O mare a temperaturii singelui pînă la roșul înalt, emoția unul mare eveniment: a împlini 25 de ani, răsărit de tinerțe de nelegat asemenea apei care cutremură pămîntul setos al Bărăganului. Cunoști jurămîntul? A fi tînăr, cu un nimb stabil, frumosul-fix deasupra capului. A fi visat ca un cîmp cu trupuri, o linie vie înfățișînd un singur om care n-a mai fost niciodată.

Gabriela MELINESCU

ION SOFIA MANOLESCU Apoteoză

les în afară invadat de lumină și tuturor ni se umple ochiul festiv intrupat de alt suflu pînă în august de unde mi-am întors singur brațul cumplit.

Binecuvîntat rămîn numai în pămînt unde se aprind ourele firzii unde vulturul cade în singele lui pentru fulgerul calm adormit în văzduh.

Nu mai vremelnic m-au umbrat alte umbre căroră le-am dat din pin sare și piine. Pentru ele am vîrsat vîiet în singe din adîncul inimii împărțindu-mi-l.

Răspuns niciodată n-am dat aspirării prin cremene albă mi-am purtat scutul blind cu laudă bună am primit la poartă pe cei ce mi-au adus cinstire în datini.

les în afară invadat de lumină și tuturor ni se umple ochiul festiv intrupare de cîntec pe după august unde intră singele-n apoteoză.

M. TARANGUL Odihna ciobanului

Cu-n picior în Mureș celălaltu-n Olt n-oi mai fi să-mi gureș fluterul la sold

Poate vei trece peste izvor cu mișcări inopiate și poate vei spune la capătul sufletului — lată mă întorc spre pămînt cu miini adormite de viață, mișcarea ochilor se va stînge asemenea cînelui obosit care se așează pentru somn, voi primi sîrutul tău cu mișcări inopiate în mișcările inimii insulă a odihnei.

Obiceiuri

Apele Mureșului sint prelungi coborînd făcute sub vînt fără să se audă

Unde pasărea nu adoarme nisipul se mișcă încet sub marmora nopții

Spada se mută sub cercuri și oțelul firziu se aprinde în pietre ascunse

Atunci Huniazii-n sala capcană aruncă un ram de măsline unei umbre-nsetate l

GRIȘA GHERGHEI

Poartă românească

Stegarul s-a lăsat la dor Primind secură după semn De cîntec vechi și păstrător De dragoste creată-n lemn

Acolo, soarele și luna Intr-un destin de hărănică, Acolo, fruntea și cununa Primei perechi de cununie.

Aici, descîntecul de floare Ca pentru un sîrut uitat Și frunza parcă rugătoare La-ntoarcerea celui plecat.

Poartă frumoasă cu un suflet Investimtal în daina lui, Prin tine lutul să mă cheme Prin tine pustire nu-i.

PACHIA ION TATOMIRESCU Virstă de țară

I. Azi munții tăi au timpla mai înaltă, Puterea altor fructe ne-ncearcă în fintini De-n urmă-ne-n cinstire voievodii salță, De-n față ni-i lumină aleasă, de români.

II. Din căi adînci, de-o muzică fertiliă trec Pădurile ascunse-n subșuara sîngă — Acolo, cercuri din părinți peac, De jarul ni s-aprinde-n inimă, lingă

III. Aceste coaste calme dinspre calde ploi Cu pasărea galactică-n seminte Ce-ncearcă aerul purificat spre noi, Ce-absorbe ochilor acele mari fiinte.

IV. Ne arde viul aur din legende, Tăcute lebede vîind o apă-n lire Sub iarba care-nvătă din agende Cîit e de-adînc pămîntul, cit de adîncă fire

V. Ce peste prag rămas-a ne-ntinată, Nepîngărită în de-azur lăuntru. Sublimă pasăre frumosă predestinată Incît ai ei bărbaii ieșiți din sabie cred intru

VI. Acel viu soare ce ne-aleargă-n singe Din piepturi pînă-n infinitul vas Purtat în sus de piatra muntelui ce strînge Văzutul, nevăzutul, ceas cu ceas

VII. Care se scurge plin din pieptul nostru, Din cîmpul nostru înflorînd în dropii, De aerul sculptat în litere cu rostru Innobilind largi grîne, inaurîndu snopii.

VIII. Azi fierul țării prinde-n aripă gîndul Și-l poartă-n porți de fluvii, îl trece peste piatră Cu buzele, cu ochiul fierbinte sărutîndu-l Cu Ana lui Manole zidîndu-se în vatră.

IX. Că dragostec de ziduri este mai adîncă. Să dai un suflet pietrei și ochiul unei stei, Să urci lumina-n fructe, la pasăre, și încă Fintina doar să știe că zece au fost ei.

X. Azi muntele se-ncrede în mugurul de sus, Explozia se-așteaptă într-un azur superb; De-a-nnobila o virstă semînte s-au adus, Și muntele e gata să intre iar în herb.

XI. Să-nținerească zimbrii și bourii albaștri, Și pasărea solară se-nvirtețească lin Prin brazii intrupați în solii, în pilăstii Clădirii muzicale din oameni, din destin.

XII. Și apele să cînte în pîntecul cetății, În șerpi de apă urce, cu fluiera, din alb, Prin cercuri de lumină, copacii purității Cînd sunete de-o frunză întreagă îi insalbe.

XIII. Aurul din grîne joace sub sinii țării, E cîmpu-n sărbătoare și-i sărbătoare-n oase, În inimă, ntimpane, în steaua depărtării Care își are pruncii ascunși la noi în case.

XIV. E sărbătoare-n piine, în aburi și în aer, În iarbă e lumină, săgeți de iarbă-n cer, Vița de vie prinde stilpii acestor case-n caer, Ferestre dau în struguri, ferestrele ne cer

XV. Albastru-n ochi la prunci, fintini adînci în ochi, Cu mura sub sprînceană, cu grînele în plete, Din verde-n aurii trecînd peste deochi Curaj spre zidul Anei, curaj aprins în fete,

XVI. Și la bărbaii se cere un vultur pentru piept Iar inima să-i salte o mare verticală. Un vultur prins în timplă să zboare-nalt și drept

XVII. Nici pasăre, nici frunză, nici buze și nici pîntec — Că soarele n-ar crede că noi sintem de soare,

Că noi sintem de cuget născuți mereu în cîntec, Că de-o lumină sintem, ca de un ochi ce doare,

XVIII. Că de o mamă sintem, că de un Decebal

Ce viscole prin trupuri, ce viscole prin fluvii,

XIX. Că sintem de un arbor, că sintem de-o coloană

Ce-implintă infinitul, ce-implintă spații

XX. Din moarte pînă-n singe, din singe pînă-n moarte,

Din vis pînă-n lumină, din dragoste-n durere-

XXI. Cum cere damnul Mircea, cum cere Stefan domnul,

Din inimă de munte cum Olt și Mureș vrere,

XXII. Că de un cîntec sintem, că sintem de un munte

Ce are soare-n umăr, în creștet verde-cald-

XXIII. Că de un fruct sintem cu miez aprins

XXIV. Sub talpa noastră piatra pășiri

XXV. Și aerul, și focul, și aripa, și timpul,

XXVI. Și aerul, și focul, și aripa, și timpul,

XXVII. Că de un fruct sintem cu miez aprins

XXVIII. Că de un fruct sintem cu miez aprins

XXIX. Că de un fruct sintem cu miez aprins

XXX. Că de un fruct sintem cu miez aprins

XXXI. Că de un fruct sintem cu miez aprins

XXXII. Că de un fruct sintem cu miez aprins

XXXIII. Că de un fruct sintem cu miez aprins

XXXIV. Că de un fruct sintem cu miez aprins

XXXV. Că de un fruct sintem cu miez aprins

XXXVI. Că de un fruct sintem cu miez aprins

DIMITRIE RACHICI Darul suprem

PARTIDULUI

Multe aveam de la-nceput: ochii — să văd ce e rău, ce e bine, mințile — cu ele s-apuc, inima — să sufăr, să mă bucur, să rabd, mintea — lumea s-o judec.

Multe aveam de la-nceput: casa bătrînă, amînirea bunicului, glasul mamei, grîile tatei, aerul, soarele, pietrele riului — mie redîndu-mă.

În mii de izvoare

Pămîntule, neiertătorule, bunule — numai eu și cu tine. Mi-ai pretrecut străbunii în grîne și-n flori, în mii de izvoare bătîndu-mi în singe.

Unu și cu unu fac doi: Eu și cu tine — trecere și vesnicie!

În ochi marea cheamă ca viscolul să-nfrunte

Doar stelele-fecioare cu ochii de smarald-Că de un sunet sintem, că sintem de un munte.

XXIII. Că de un fruct sintem cu miez aprins

XXIV. Sub talpa noastră piatra pășiri

XXV. Și aerul, și focul, și aripa, și timpul,

XXVI. Și aerul, și focul, și aripa, și timpul,

DAMIANI NECULA

Inscripție la temelia țării

Și așezat-am noi cărămida La temelia casei noastre Și zidarul s-a numit Horia Și zidarul s-a numit Cloșca Și zidarul s-a numit Crișan. Și așezat-am cu sudoare zidul roșu Peste pogoanele bătrînilor părinți Și zidarul s-a numit Singele neamului și s-a numit Vadă Mihai și s-a numit Alba-Iulia Și s-a numit Tudor și s-a numit Bălcescu Și așezat-am noi cărămida La temelia țării și s-a numit Partidul Comunist Român Și s-a numit întregul Neam Românesc!

Cîntec

Celula explodează de mii de ori atunci Cînd pasul ne atinge încă-o treaptă. Troitele bătrînilor săpate-adînc în prunci Pulsări în vremea noastră înțeleaptă.

Cinste și har domnesc — dintre icoane Se-adună-n timp contemporan. Și noi Zugrăvitorii strînși pe bastioane N-avem destule pensuli și colorii.

Că-i mult prea mare omul cînd se urcă Peste cîmpia cerurilor rece. Și mult prea mică vorba și năvingă Umbra crescută-a lui cînd o petrece.

Celula explodează de mii de ori atunci Sufloarea ne rămîne vecină cu vecia Și nu există-n cale sfînci Pe care nu le trece omnia!

CONSTANTIN ȘTEFURIUC

Țara

Pămînt cu păsări și mesteceni lumînd Cu-atîi de darnică lumină Venind din ochii voievozilor, venind Cînd grîul își lovește spicu-n lună. O inimă de curcubeu O disciplin-a focului în oase Și tronul muntelui Și stele despletite și duiioase. Albastră gura soarelui în asfințit Si-atîtea păsări dulci și nevăzute Vin somptuoase, prin sămîntă vin S-atîngă mina țării mele, s-o sărute.

CORNEL ȚANTU

Ajunsă-aici în plinul vremii...

Ajunsă-aici în plinul vremii rost, Destoinic dalta meșterilor mari Cioplitu-ți-a-n țările adăpost La loc de strungă-ntre lumini, Și chip de daină, cînd răsari Răscrucea nopților s-alini.

Ți-au prins la timplă-adînc și foc De înțelept muntean păstor; Izvoare vii la mori în scoc Și-n piatra trupului un dor.

O creangă-n rod ți-e brațul drept — Piine și sare-n prag de munți. De vînturi reci te strîng la piept Pădure cu haiduci te-ncrunți.

Și-n orice timp, la fiecare Te-mparți cu cite-un zbor sub geană. De-ar fi poveste, ni s-ar pare Că-n toate plînge-o Cosînzeană.

HRISTACHE TĂNASE

Patriei mele

Pămînt cu suflet porți în priviri lumini și cînturi ce urcă peste vatră pe unde aroma cadrilor de crini ți dăruie-n timp, țării de piatră.

Intruchipare-o zilei noastre pline de rod, ai devenit miracol pur uimind cu strălucirea munții-n sine și ape vii, care-ți scilipes în jur.

Stăpîn popor, cînstestî din seve vinul și-n hora vieții-orzînde azi ești prins căci din izbinzi ți-ai zămîsit destinul pe veci nepieritor și neînvîns.

DEUS PUERILIS, CÎRLOVA

„O dulce vacă
deghizată în floare,”
cum spunea un cîntăreț

Sint atât de lipsit de memorie! Fac parte din acea tagmă rarită a nenăscuților. Nici nu mai știu dacă am visat, dacă am tipărit sau dacă am spus cîndva aceasta: „mă gîndesc mai mult la iarbă decît la numele ei”.

Da, și al meu suflet: „deghizat în floare”, deghizat în iarbă, mimînd tot ceea ce este de mincare.

Da, și sufletul este de mincare. Da, și al meu suflet. Psichic, imită hrana. Legea adică.

Deasupra gurii mele este nasul bine păzit de ochi. Unde mi se sfîrșește mirosul începe creierul. Nu este ciudat că tot trupul este în jurul gurii noastre cum sînt toate planetele în jurul soarelui? Nu soarele ne-a sculptat în dulce limba sa a luminii? Planetele au crescut în jurul lui ca trupul în jurul gurii noastre. Pare straniu, pare ciudat că prin locul cel mai ordinar al trupului nostru; că prin prilejul gurii, apar cuvintele. Nu vorbim niciodată cu ochii. Nu vorbim nici cu ochii nici cu urechile; — numai cu blestemata de gură vorbim. Cel mai inefabil trup al nostru, cuvintele, ies prin cel mai puțin inefabil loc al trupului nostru. Ele ies din groapa gurii. Odată cu respirația cu aerul de care depindem, odată cu aerul, ele ies din groapa gurii.

Intr-un alt viitor noi vom vorbi cu ochii, într-un alt viitor noi vom vorbi cu însăși vorbirea. Crescuți de jur împrejurul gurii încordîndu-ne gura cu acea coroană a trupului, noi vorbim numai cu gura. De aceea ne deghizăm într-una, pîrînd uneori a fi poeți. De aceea, poate, dulcea vacă a sufletului se deghizează în floare.

Mult mai nobilă e gura copacului! Rădăcina. Gura copacului este totuna cu piciorul lui. El nu merge pe orizontală ci numai în sus. Numai în sus.

Imitînd copaci și iedera ne întindem și noi pînă la lună.

Viteză deghizată. Suflet deghizat. „O dulce vacă deghizată în floare”.

Personalitatea lucrurilor

Unicul mai întîi este al lucrurilor. Lucrurile nu au gură. Lucrurile nu mîncîncă. Singura lor hrană este timpul lor.

Despre personalitatea vorbirii

Deși ea sare din trupul nostru, izbuteste să fie și după trupul nostru. Infinit mai lipsită de timp vorbirea

aproape că nu-și mai amintește de trup. Trupul are foarte mult timp. De aceea, și moare. Moare și vorbirea. Numai că moare mereu în trupul altuia. Vorbirea semnifică disperarea de a avea un trup viu. A vorbi înseamnă a fi viu. Nu vedeti că vorbirea e tot una cu viața noastră?!

Felul de a fi al vieții, în criteriul acestei planete este cuvîntul.

Să-i iubim pe poeți

Cu zădărire și inverșunat zic: cel mai în viață și cel mai în viață sint poeții. Nu oricînd. Ci atunci cînd nasc din ei cuvintele ca ouăle din păsări. Pentru că avem darul cuvîntului ne despărțim de tot ceea ce este pe această planetă. Zeci de convenții terestre sint copaci și arborii. Și ei, știu că sint. Și ei, au conștiință de sine. Tot ceea ce este, are conștiință de sine. Și piatra are conștiință de sine. Timpul ei însă este profund lemeș, față de timpul nostru.

Piramidele nu au semnificat altceva decît o dorință de a lăsa piatra și cristalele. O dorință de a fi într-un timp mai lent. O dorință văzută cu ochiul și pipăită cu mîna de a opri timpul. Goethe rămîne veșnic pentru noi, din disperarea de a fi fericiți. El a vrut să oprească timpul fiind fericit. El a zis, oprește-te clipă, o te atîta de frumoasă. El e întotdeauna amănitarea se naște paradizic lășind morții numai infernul. Paradizul este nașterea. Restul este purgatoriu și infernul! Acum în timpul vieții mele zic: „Oprește-te clipă, este atîta de frumoasă”. Ce orgoliu! Noi ne-am născut în timp ce mamele noastre sîcneau de durere.

Stau și-mi număr degetele

Ele sint cinci la număr, de cinci ori am numărat; de cinci ori mi-a leșit la numărătoare faptul că am cinci degete la mîna. Aceasta este legea, aceasta este convenția.

A avea mîna de om înseamnă a avea cinci degete la ea. Tulburător însă este nu faptul că am cinci degete ci faptul existenței cifrelor prin care noi la cifra cinci ne înscrim mîna. Cifrele depășesc convenția terestră. A număra este un act cosmic; cifrele sint convenția cosmicului. Dar și cosmicul nu este decît un punct. Trăim în interiorul unui punct. Istoria noastră nu este decît istoria punctului. Ceea ce este înăuntru celui mai înăuntru, și puțin. Numai cuvintele ne au dimensiune. Ele au trecere oriunde. Și înăuntru înăuntru. Un cuvînt; oricare dintre cuvinte: orice cuvînt este cit: tot ceea ce este, dar este și înăuntru

tru a tot ceea ce este. Cuvîntul nu are dimensiune. El este. El este singurul lucru fără de lucru care este. Pretutindenea este. Cit tot ceea ce este, ceea ce este nu are în afară. Totdeauna numai înăuntru lui pentru că ceea ce este are numai înăuntru.

Să iubim pe poeți. Să-i iubim pentru că ei există și pentru că noi existăm. Să iubim pe poeți pentru darul cuvîntului cu care sint investiți. Un poet este tot timpul și oriunde din simpla pricină că este.

Cîrlova, drag os de aur

Intemeietor nu de stat ci de limbă. Cîrlova este. Genul lui este o pricină de perpetuă tristețe națională. Triste-

țe de a-l fi rupt destinul. Tristețe de a pleca din sinul națiunii, limbii și vorbirii românești, cel mai apt de a vorbi vorbirea țării. Cinci flori ne-a lăsat și un miliard de absențe. Acesta era Domnul. El era singurul căruia i-am fi spus noi toți. **Dumnezeu nostru.** Cînd a plecat noi nu eram născuți. Ne naștem greu în vorbire pentru că el, grăbitul, a plecat.

Cum era Cîrlova? Trebuie că era ea și Shakespeare. Ce este mai frumos în vorbirea noastră trebuie că ar fi spus Cîrlova. Bărbat tînăr, băiat suav, ofițer.

Păstorul întristat

Un păstor și un fluier și o turmă. O comuniune cu animalele. O dragoste reciprocă între felurile existenței acestei planete, o dragoste între anima-

le, — a te culca noaptea cu aerul, a viola timpul.

Tînărul bărbat Cîrlova, cel care cu al domniei sale talent ne însoțește tristețea, cel căruia îi amirosim mersul cuvintelor, cel care...

Să fi fost vreunul dintre noi ajdoma lui? Nu se poate să nu fi fost vreunul dintre noi ajdoma lui!

A iubi înseamnă intrucitva a fi ajdoma, a împărtași. Ce neasemuit sună în sfînta limbă a noastră sensul comunicării: a împărtași.

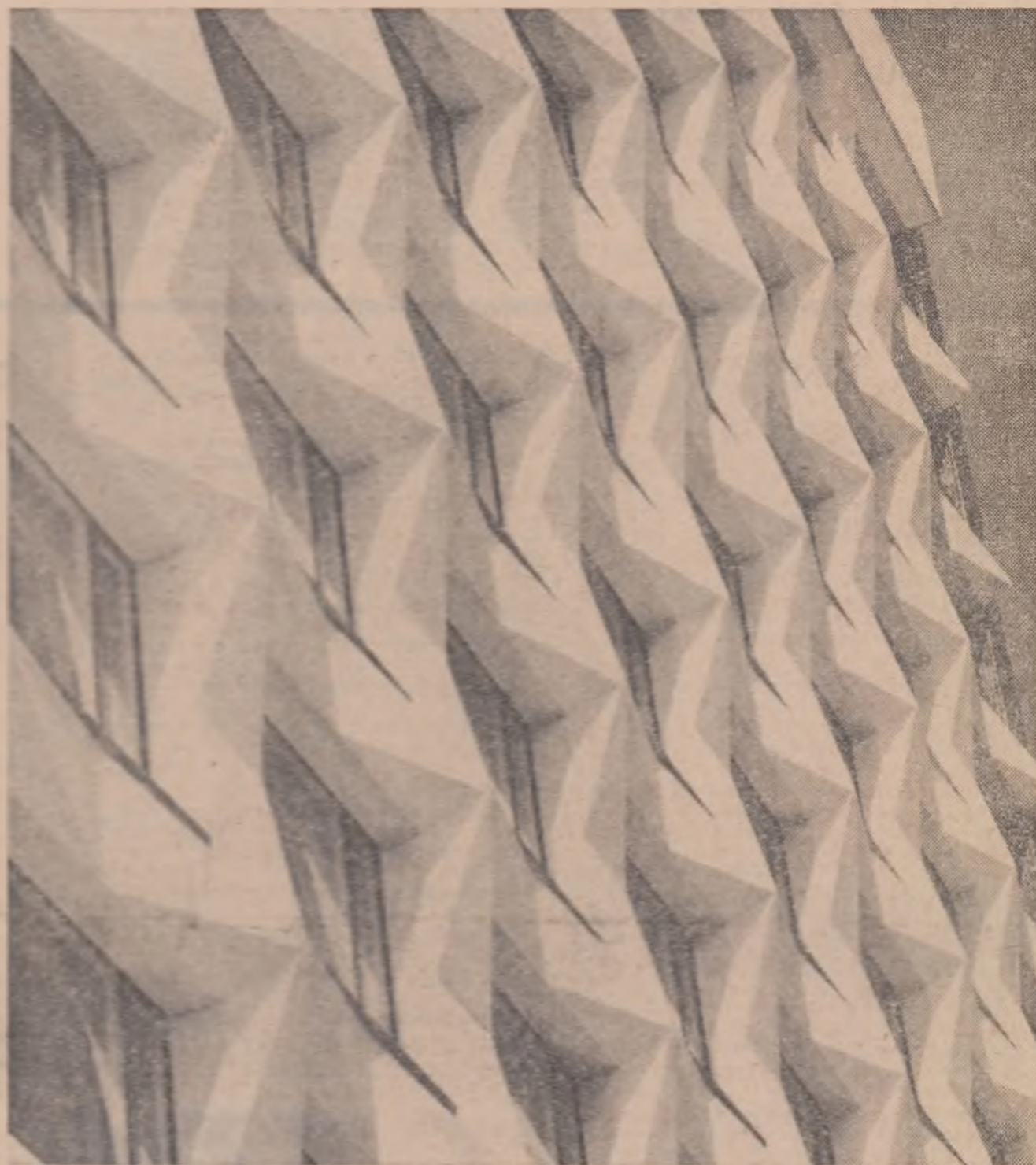
Păstor întristat, melancolic domn, blănd și jupuire de blănd, el a spus cum nu se poate mai bine, el a spus cum nu se poate mai rău, el a exprimat, a urlat pe rînd, felurile convenției noastre terestre. Domnia sa păstorul întristat. Numele său, Cîrlova este. E numele, singurul în afară de numele meu, care mi l-aș fi dorit să-l port.

Cîntare mingioasă
la numele de
Cîrlova

Aerul mult rece, lumină în el dulce în respirare îmi decade, tînărul bărbat, acel născocitor de iarbă și de verburii idolatre

s-a lăsat păscut de un destin cum lumina e păscută de ai noștri ochi divini, nedivini, mincînd lumina cea urîită. E lumina rea, lumina e urîită foarte cînd tu Domnule, apui din noi într-un fel de fel de moarte din pămînt făcînd noroi. Doamne Cîrlova mai stai mai rîmîl cu neînfrîng a vorbirii cea de rai care ne-a-nsoțit viața.

Nu ți-a fost plăcut
vieții tale?

Imn

la oștirea română

Cîrlova a vorbit de puterea noastră națională de a fi, aproape cînd noi nu eram. El a ridicat în slăvi ostașul pe vremea cînd a fi ostaș însemna pur și simplu a fi.

Cum trebuie că era
Domnia—Sa

Domnia sa trebuie că era cum sîntem noi cînd sîntem singuri și neobișnuit de frumoși.

Unsprezece?, întreabă cifra. Unsprezece!, răspunde cifra. Unu?, întreabă unicul. Unu!, răspunde unicul. Pentru mine, pentru noi, pentru domniile noastre, Cîrlova înseamnă unu. Adică unicul.

A fi aici, acum

(Urmare din pagina a 3-a)

Religia — evanghelică
Vîrsta — 27 ani
Înălțimea — 5 picioare și 8 toli
Părul și sprîncenele — blond închis
Fruntea — potrivită
Ochii — cenușii
Nasul și gura — potrivite
Dinții — sănătoși
Barba — castanie
Obrazul și bărbia — ovale
Culoarea feței — sănătoasă
Statura — înaltă

E lesne de observat cît de scrupulos a fost cel care a făcut acest portret. Detaliile ne pot cutremura acum, după 121 de ani de la consemnarea lor.

Ar mai fi de observat că autorul se numește Hecker și era procuror. Și încă ceva: acesta e un „mandat de arestare împotriva lui Friedrich Engels”.

După un secol și ceva, personalitatea celui urmărit cu acest mandat a devenit copleșitoare, iar acel procuror pare un pictor umil care a executat, aproape fotografic, un portret credincios.

Neputința de a te împotrivi unei astfel de personalități e atât de mare, încît dușmanii ei inverșunați ajung să pară, după 120 de ani, simplii și plictisitorii ei servitori.

Cuie în viori

— după o poveste istorisită de
Zaharia Stancu —

Clopotul cu limbă stearpă,
Mîna ciungă pe o harpă,
O, într-un adine trecut
Cînd eu nu eram născut
V-aud, povestind, în zori,
Despre vechi închizitori,
Cei ce-n clopot pun să fiarbă,
Totdeauna, limba stearpă,
Și-aruncă pămînt în harpă
Și bat cuie în viori
O dată, de două ori,
Pe la sumbre sărbători,

Ei bat cuie în viori,
Cuie lungi, crenel de flori,
Vigilenți și zimbitori
Bagă-n clopot limbă stearpă,
Varsă pămînt gol în harpă
Și bat cuie în viori.
O, bătrîne închisori,
Unde se striga: Nu bate!
Unde se cînta: Nu bate!
Sîntem iarăși amîndoi
În albaștri zori de noapte,
Cînd viorile de soi
Gem răscoapte, cîntă coapte.
Domaule, de ai putere,
Lasă-mi brațul sting să spere,
Domnule, de ai dovadă,
Lasă-mi brațul drept să creadă,
Că ei au sperat că bat
Cuiele nu în viori

Ci-n vreun stîlp sau în vreun gard
Ce-ți venea la scuturi
O, prin văile uscate,
Clopotele desfundate,
Harpele bine arate,
Și noi, vag-amintitori
Despre cei ce-au putut bate
Cuie calde în viori.

Omul cu inimă străină

Omul cu inimă străină a murit deci. Îmi amintesc ce fior a străbătut omenirea, cînd a ieșit să joace tenis.

Deci a murit. Decî încă nu se poate.

Ne putem consola cu o singură inimă. Inimile străine în piepturi durează cit durează și nu mai pot.

Pieptul plin de cicatrici, al omului căruia i s-a inoculat o altă inimă, e rece.

Ne rămîne să mîzim pe inima cu care ne-am născut.

Bărbatul s-a zbatut îndelung ca acei cocoși monumentali care, despărțiți de capul lor, topăie tragic încă o vreme.

Zgomotul

Aici, în centrul orașului, zgomotul e cea mai vie prezență. Mă gîtuie ritmic neprețuitul avînt al tehnicii. Faptul că mașinile au un schimbător de viteze îl audiez zilnic.

Salut zgomotul acesta infernal și consider că binemerit accesul la el.

Zgomotul! Dar unde e furia?

Într-adevăr, marea fericire

Intr-adevăr, marea fericire e să te poți gîndi la toate. La zonele înalte și la cele păcătoase.

Marea fericire nu poate fi alta decît reacția nepremeditată la solicitări.

Un vînt vremelnic de vară îmi scutură perdeaua.

Aceasta e luna august, luna cînd se împlinește 25 de ani de la eliberarea țării mele.

Și cum aș putea înțelege eu, ca scriitor, acea eliberare decît în sensul eliberării de spaimă și de complexe, în sensul articulării a tot ceea ce simt?

Pentru că individul înțelege mult mai exact marile idei, dacă una dintre ele îl privește personal.

23 August ne privește pe fiecare personal

Da, 23 August ne privește personal, pe fiecare dintre noi și pe toți. 23 August nu e un obicei abstractizat de repetare, ci problema noastră intimă. 23 August ne privește personal în sensul că, zilnic, el e prezent printre noi. Nu poți, de aceea, să lași, ca individ, în seama obștii, sărbătorirea lui 23 August. Te alături ei și îi aduci omagiu tău cel mai adînc: **ființa ta vrăjită, credincioasă, gînditoare.**

Seducția baladei

Ce plăcut privește se oferă ochiului avid de lectură. În această clipă de diversificare și decantare a poeziei românești! Alături de temperamentele solare și limpezi se manifestă la fel de colorat și alte structuri, lingă retorică densă și cetățenească se dezvoltă talente preocupate mai mult de conturile mișcătoare ale ideii în stare pură ca și formațiunile lirice de extracție folclorică, desigur stilizate și vibratle. S-au terminat pentru totdeauna momentele cînd un singur gust (director pînă la uscarea paginii) și o unică teoremă de producție, încercau să ordoneze în tipare prestabilite ceea ce numai viața și paralelismele ei o pot face: poezia. Dar întimplările spiritului nu sînt în permanență line și doar criticii care nu pot construi judecăți istorice. Într-o echilibrată măsură dialectică, s-au putut îngrijora la vederea unor asemenea manifestări, de temporară apatie a gândirii critice. Și iată că, integrîndu-se tot mai adînc în procesul de democratizare a orînduirii noastre, poezia începe și ea, cu remarcabilă vigoare, să-și democratizeze sensibilitatea. Și nici nu se poate altfel, căci, dintotdeauna, litera scrisă a încercat prin aleșii ei să se alăture mișcărilor înainte ale ființei, mai mult, a nutrit ambiția ca ea, înseși, să modifice, în folosul omului, propriul lui spațiu de manifestare: societatea.

În aceste condiții, cînd personalitatea fiecărei tip de poezie are șanse mereu sporite să-și definească încheierea, dincolo de fricțiunile sau opozițiile inerente ale acelor personaje care în lupta dintre vechi și nou vor fi oriunde, mereu prezente, este într-adevăr, plăcut să observi că dezbaterile teoretice se consumă acum într-o mentalitate aerisită și prielnică literaturii, cîntecul de mase coabitînd cu baladele visătorilor fără ca dîintr-o asemenea căsătorie să se clatine, așa cum în mod naiv demult se credea, temelia istorică a stărilor de lucruri de la noi.

Asemenea gînduri mi-au venit citind volumul lui Traian Iancu. Un poet angajat, în sensul imediat al cuvîntului, un poet a cărui rimă se străduiește să mobilizeze lipsit de ochișuri, sentimentul acut al realităților naționale. În partea imnică a scrierilor sale, Traian Iancu își propune, eliminînd orice sfi-ală, să fie doinașul plaiurilor noastre, care, înarmat cu un pașnic fluier, să trîmită în timpanele semenilor săi melodia nealterată a acestor plaiuri. „Că tara ne-a fost țară și inimă fierbinte / Și-un monument iubirii în neștișiri cerești / I-am ridicat prin vremuri să-l poarte înainte / Nepoții noștri liberi pe plaiuri românești”. Alteori, un sentiment

identic este exprimat cu mai multă finețe, într-un poem-doină, pe care mi-aș îngădui să-l compar cu vorbirea parabolice a unui anume gen de poezie clasică asiatică: „Mamă, cîntecul din frunză / Tu mi l-ai aprins pe buză, Să-ți cînt, să-ți mi-l doinesc, / Pul de cîntec românesc: / De la tine, fluier stîc / Triluz viu de ciocirlică, / Zborul ei înalt, rotat, / Ca iarbă de legănat... / Cu-acest cîntec vin acasă, / La Măicuța mea, duioasă... / Ca să-i umplu cu el, masa, / Și să-i apar cu el casa... / Măicută, iubirea mea, Cineva, de-ar vrea, cumva, / Să hoțască-n casa ta, / Și să-ți strivească doina, / Trece prin inima mea... / Și ca semn, că l-oi zbura, / Va cădea din cer o stea, / Zicînd, c-a fost nunta mea...”. În general, Traian Iancu știe, plecînd de la matricea folclorică, să opereze mutații exacte în carnea versurilor sale, izbutind cîteodată imagini pregnante, cu vag parfum blagian dar și — ciudat — simboliste: „Suflete, tu sfîntă carte, / Duh și foc ce se frîmîntă / peste temple, peste ape / Peste lună, peste zarea de moschei / Peste mînji hipotetice grei”. Tot discret-simbolistă mi se pare și fraza grațioasă, scîlciind ca un portelan în esența ei: „Dintre flori, ca roua cu iubes zambila / Roză, ca o taină sacră de canon, / Steaua dimineții lumină pupila / Cerului albastru, azur de mahon”. Dar partea cea mai agreabilă și — am impresia — cea mai bună a volumului „Dragostele mele” o reprezintă cele „Treze cîntece din ceteră”, savuroase și pitorești, cu hangile ubărețe și hangii rototefei și duhlii, cu snoave și brașoave și vorbe hître, într-un dînte, cu zicerii sentimentale de efecte parodice. „Măi hangiu, parșiv și lotru, / Hoț de inimă și de codru / Eu văzui, că tu, în glumă / Îți bagi sufletul sub humă / Și văzui că tu, în joc / Îți bagi sufletul în foc / Și-a-nceput focul să ardă / Inimuta ta nu-i joardă, / Ci-i vulcan ce se prăvale / Cu jăratec peste vale / Unde, sus, în Dealul Mare / Tot mai arde-o luminare!” și „Tubeste-mă dumneața / Că-ți păcat să mor așa / Ca de dor să mă usce / Precum frunzele de nuc / Cînd pe cer, berze, se due?...” și „Inimă de vîl-vătaie / Cînd din doine bei vîpaie, / Cucul nu-ți mai stînce focul / Doar popa cu busu-focul” și, în fine, o strofă frumoasă, traversată de un real fior. „Popa să vină țîrziu / Cînd l-oi chema din pustiu / Într-un timp cînd eu nu știu / Dacă-s mort ori dacă-s viu”. Sigur că volumul lui Traian Iancu are și multe versuri mai puțin realizate, unele chiar vecine de tot cu poezia, însă, în năvala de talente și veleități a acestui moment literar cartea lui este o apariție simpatice.

Vintilă IVĂNCEANU

a fi aici, acum

de Adrian Păunescu

În astfel de clipe

A fi, aici, acum, înseamnă a trăi, a-ți aminti, a visa.
A fi, aici, acum, când mai sînt atîtea de făcut, pentru îndreptarea lumii, înseamnă a gândi liber și responsabil despre toate.
A fi, aici, acum, în acest august 1969, în această zi de 23, cînd se împlineste un sfert de veac de la eliberarea țării de sub jugul fascist, a fi, aici, acum, înseamnă a încerca nu numai să constăți eliberarea, dar să și te deschizi spre probabilitatea roadelor ei și chiar să iei ca atare climatul ei.
Eu cred că, în astfel de clipe, omul se privește pe sine cu un ochi care nu înșală.
Reevaluăm acum totul, ne măsurăm, de departe și de devreme, pînă aici, pînă acum.

Miorița

Căci nu e oare descalificat (ne putem întreba), nu e oare degradat ca o întreagă cultură să se bizuie pe mitul Mioriței, în care doi ciobani ucid pe al treilea? Nu e oare un gest de curaj nebunesc ca toată suflarea gînditoare a unui pămînt să pornească de la o nedreptate săvîrșită de o obște — constituită, e drept, numai din doi indivizi — împotriva Insului? Ne putem întreba. În aceste zile de afirmare a noastră, a românilor, ne putem întoarce asupra temelei și putem risca întrebarea: de ce a fost nevoie de asta?
Și, tot acum, tot aici, ne putem răspunde: dacă, undeva, departe, pe scena unde strălucita trupă tină, cu Silvia Popovici și Cozorici, dacă mai țin bine minte juca prin anii '58, Hamlet. Ce straniu suna atunci pentru noi, elevii cărora nu li se preda literatură universală, acel text.
Am fost de curînd la Craiova, pe scena de unde luam lecții de literatură universală, puțin speriat că așa ceva e posibil.
Mă adresam unei săli nu tocmai pline, încercam să întonez „în lunga noapte a acestui veac” și mi s-a năzărit că sînt extrem de urît și de penibil, amintindu-mi că, tot aici, cîțiva superbi actori tineri jucau Hamlet, frumoși, nemaipomenit de frumoși, încît adormeam — în cele cîteva săptămîni de internat — gîndindu-ne dacă ei există într-adevăr.
De undeva de sus, de la cucurigu, nu aveam — citind versuri — nici o îndoielă că un ochi rece mă privește și mă micșorează, pe scena unde Hamlet — jucat de o trupă tină — venea să spună că e posibil, să avem răbdare, să mergem la internat și să avem răbdare, că e posibil, foarte posibil.
Și trebuie să recunosc, vinovat, că această tragedie fără limite care e Hamlet a sădit în sufletul meu — și cred că în toate sufletele prezente în acei ani în sală — un paradoxal optimism.

Jertfa

Sau poate aceasta e jertfa pentru cîntec.
Sau poate acel bărbat moare în munte, pentru a învia în artă.
Sau poate nimic nu e adevărat, de fapt.
Dar, oricum, și astăzi mai cred, cînd aud în vrșun sat bocitoarele, că taina — pe care clopotul i-o încredințează Mioriței — abia acum s-a aflat și plînsul, aceluși bărbat învăluit în podoarea propriei morți, i se cuvine.

Meșterul Manole

Dar să nu fim exagerat de robiți de acel mit. El nu e singurul. Mai e și Meșterul Manole.
Mă gîndesc, aici, acum, că ar trebui precizat: Meșterul Manole a putut construi, ce avea de construit, nu numai și nu în special pentru că își zidise femeia în zid. Ci pentru că a avut răbdarea de a ridica zi de zi un zid care noaptea se dărima.
Fără această răbdare, fără acel efort îndelungat și zadarnic, nici o așezare a unei vietați în zid nu ar fi fost posibilă.
Pentru a construi o singură dată durabil, meșterul avea nevoie nu numai de jertfa femeii lui, ci de propria lui jertfă de dinainte.
Eu văd mitul Meșterului Manole nu atît în sensul sacrificării ființei apropiate, ci mai ales în sensul sacrificiului personal.
Acele cărămizi fuseseră de atîtea ori ridicate, căzuseră de atîtea ori, pentru ca din nou să fie ridicate încît aproape că și fără închiderea femeii în zid era probabilă supunerea lor. Așezarea unei ființe acolo ar putea fi înțeleasă și în sensul — mai puțin spectaculos — al îndeplinirii unei concesi formale: zidul urma oricum să fie gata. Clopotul era plin de funii.

Ce îmi inchipui că gîndea Manole, atunci

Clopotul nostru nu va mai bate
adună-ți funiile, libertate.

Clopotul nostru va fi doborît,
clopotul nostru va fi ascuns;
tăcea-va dangătul lui deajuns,
să nu mai fie iubit și urît?

Una cîte una, scîndurile de brad,
unul cîte unul, scripeții cad.
Clopotul nostru nu va mai bate,
o mie de ani, prin turnurile deșălate,
în lumea turjită, întinsă pe coate,
Adună-ți funiile, libertate.

Am fost de curînd la Craiova

Am fost de curînd la Craiova și am citit poezii, la Teatrul Național, pe scena unde strălucita trupă tină, cu Silvia Popovici și Cozorici, dacă mai țin bine minte juca prin anii '58, Hamlet. Ce straniu suna atunci pentru noi, elevii cărora nu li se preda literatură universală, acel text.
Am fost de curînd la Craiova, pe scena de unde luam lecții de literatură universală, puțin speriat că așa ceva e posibil.
Mă adresam unei săli nu tocmai pline, încercam să întonez „în lunga noapte a acestui veac” și mi s-a năzărit că sînt extrem de urît și de penibil, amintindu-mi că, tot aici, cîțiva superbi actori tineri jucau Hamlet, frumoși, nemaipomenit de frumoși, încît adormeam — în cele cîteva săptămîni de internat — gîndindu-ne dacă ei există într-adevăr.
De undeva de sus, de la cucurigu, nu aveam — citind versuri — nici o îndoielă că un ochi rece mă privește și mă micșorează, pe scena unde Hamlet — jucat de o trupă tină — venea să spună că e posibil, să avem răbdare, să mergem la internat și să avem răbdare, că e posibil, foarte posibil.
Și trebuie să recunosc, vinovat, că această tragedie fără limite care e Hamlet a sădit în sufletul meu — și cred că în toate sufletele prezente în acei ani în sală — un paradoxal optimism.

Marin Preda

N-aș fi crezut acum cinci-șase ani că voi fi în stare să scriu ceea ce scriu aici.
Îl vedeam și nu-mi venea să cred.
Este unul din marii scriitori români. Dar purta ochelari și auzea tot. Lua cuvintele la propriu. Așa este și azi. Mi se părea prea norocoasă împrejurarea că, deși scrisese Moromeții, continua să apară printre oameni

viu, și să fie copilăros (credeam că perfid!) și să ridă într-un fel ce-mi apărea absolut iritant, în primii doi-trei ani de audiere intermitentă a risului său.

Aproape îl uram pentru că exista.
Se mișca extraordinar de simplu, ca un primar, ca un unchi, ca un om.
Realizez, astăzi, că e un privilegiu că el există.

O extraordinară șansă a generației mele este și aceea că are înaintea ei — așa orgolios cum se arată uneori — pe Marin Preda, scriitor în exclusivitate.

Foarte atent la desfășurările lumii, cu o memorie neobișnuită a faptei, Marin Preda ne oferă pînda scriitorului profesionist pe care niciun accident, de nicîo natură, nu-l poate cliinti de la masa lui de lucru.

Marin Preda scrie. Cu literă mică și atență, acoperindu-se voluntar de tăcere, Marin Preda îmi dă liniștea că, undeva, aici e cineva care ia în serios, fără abdicări, literatura.

Contabilul

Trebuie să recunosc că există un morb al birocrăției care ne poate urmări pînă-n mormînt, dacă nu simplificăm lumea.
Cineva mă salută distrat, altcineva mă iubește distrat, altcineva mă omoară distrat, și celălalt mă îngroapă distrat.

Viermele prim mă privește distrat, al doilea vizite-mi face distrat, mama afară mă plînge distrat, însumi — ce sînt — îmi duc moartea distrat. Și numai contabilul nostru stîmat se uită la toate preocupat.

Fabrica de viori

În vara lui 1968, am fost împreună cu prietenul meu Aurel Dragoș Munteanu, la Reghin, la fabrica de viori.
Nu mai țin minte numele bărbatilor pe care i-am cunoscut acolo, în migala aproape neomenescă, de a construi viori perfecte.
Nu știu ce e aceea o vioră perfectă. Nu știu cîtă însemnătate are, în economia națională, acel bastion al viorîilor.
Ceva însă mi se pare și azi tulburător. Și anume faptul că în fiecare dimineață citeva zeci de cetățeni ai Reghinului se trezesc, își iau rămas bun de la familie, închid ușa casei și se duc la serviciu, unde se ocupă de construirea unor viori. Nici mai mult, nici mai puțin: viori.
Ei depun o abnegație la fel de mare ca și marii constructori, din punctele celebre ale hîrții noastre industriale.
Un echilibru — pe care numai o dreaptă și nuanțată înțelegere îl poate da — face ca, la Reghin, să se construiască, permanent și cu toată seriozitatea, viori.

Ori de cîte ori cineva nu pricepe poziția artei — în ierarhiile efortului — îmi vin în minte acei oameni care, într-un adînc al Transilvaniei, cu mîndrie și cu hotărîre, fac viori.

„Bine din punct de vedere uman nu poate fi decît ceea ce este o realizare a libertății”

Aceasta e una din frazele memorabile ale lui Karl Marx, o frază despre nevoia de libertate a omului într-un veac cînd victoria libertății era încă departe (Opere, vol. I, pag. 59).

Este fraza pe care aș așeza-o în capul unei antologii a noii literaturi române și mai cu seamă a literaturii din ultimul deceniu.
Căci dacă această epocă a născut o literatură, dacă această literatură este, după cum îndeobște se spune, strălucită, dacă de la așezarea tovarășului Nicolae Ceaușescu în fruntea Partidului și Statului, arta a urmat societatea în marea ei descătușare, atunci fraza lui Karl Marx ne poate fi stîndard.
Da, putem spune, cercetînd peisajul imbelșugat și convulsional al noii literaturi române: bine din punct de vedere uman nu poate fi decît ceea ce este o realizare a libertății.

Putem spune și putem făgădui că nu vom uita niciodată semnificația gravă a acestei fraze.

Căci, cum tot Marx afirmă, „libertatea este esența generică a întregii existențe spirituale.”

Dacă ne gîndim la istorie

Într-adevăr ce multe lucruri s-au petrecut aproape absurd.

Ce greu și-a păstrat acest popor demnitățile! Să ne amintim de moartea lui Constantin Brăncoveanu.

Domnitorului nostru i s-a tăiat capul. Nu înainte însă ca să se taie capetele copiilor săi. Aceasta a fost a prescurtare absurdă și tragică. Era ca și cum ai fi tăiat un rîu. Era ca și cum ai fi prescurtat un rîu. Mai multe riuri. Era ca și cînd ai fi prescurtat cumpenele fîntînilor. Brăncoveanu a fost omorît. Riurile ne-au fost siluite de năvălitori. Fîntînile ne-au fost pocite. Dar a rămas un izvor inalterabil.

Două versuri

Îmi amintesc două versuri fără niciun fel de substrat, două versuri care, în marea lor navitate, se pot apropia de un adevăr elementar:

Singurul care credea în Isus
era măgarul care-l ducea.

La Porțile de Fier

Un inginer mi-a povestit la Porțile de Fier următoarele:

„Lucram la acest viaduct care acum e gata. Mergeam cu trenul pe linia ferată de jos, că a de sus nu era terminată. O femeie bătrînă stătea la geam și uitîndu-se în sus, spre viaduct, m-a întrebat:
— Ce, chiar o să meargă trenul pe sus?
— Da.

Ea n-avea de unde să știe că eu sînt între autorii viaductului.
— Atunci, eu — că tot sînt bătrînă — nu mai merg niciodată cu trenul.
— Dar unde vă duceți acum?
— La Severin, la fii-meia.
— Și cînd vă-ntoarceți?
— Peste vreo trei zile.
— Păi va trebui să veniți chiar pe unde nu vă place, că viaductul e aproape gata.
— Nu se poate.
— Dar dumneata de unde știi?
— Știu pentru că eu l-am făcut.
— Să nu te superi pe mine, tovarășe, dar dacă e-așa, e și mai rău.
— De ce?
— Pentru că mie nu-mi vine să cred că băieți, de 30-40 de ani, ca dumneata, pot să facă lucruri serioase.
— De ce?
— Ai terminat liceul?
— Și facultatea.
— Lasă facultatea. Liceul l-ai terminat?
— Bineînțeles.
— Cîte clase ai făcut?
— 10 clase.
— Ei, vezi, de-aia n-am încredere. Vezi? Fiindcă dumneata ai terminat liceul cu 10 clase, eu stau la fii-meia pînă găsesc o ocazie. Vezi?”

Claun

Soarta claulului mi se pare totuși cea mai tristă. Am fost de curînd la circ. Vă cer voie să eliberez din mine această poezie, tristă și rea, și vă promit că e pentru ultima oară.

Colorați-l deci pe claul, vîruiți-l, depravați-l umerii osoși și ochii de sticlă pergamentoasă, huiduți-l cu ninsoare, ungeți-l cu palpității și-n caleașcă de trei locuri capul dați-i-l acasă.

Veniți, lume! Circu-i mare, de la broască, la gorilă, scheunatul, versul, vîntul se plătesc la fel de bine, în treptată vindecare plînge silnica mulțime, ei de ea îi este jale, ei de ea îi este silă.

O, să-l colorați pe claul, să vedeți ce șic îi șade, nu-i destul că e de singe, îmbrăcați-l în vopsele, cerul strîmt să îi ofere găunoasele cascade să se-nalțe, să le-atingă, și să scoată pui din ele.

Ce ziceți? A fost o șoapță, dincolo de parapete, Vorba lumii ne păruse toxicul și josul schiaun, și din voi se nasc, cînd rideți, vrînd și ei să se desfete, plozii veseli ai privirii, bieții copii făcuți cu claul.

Colorați-l deci pe claul, tumbă de culori pe tumbă de natură ce se joacă; iată lumea! Iată luna! Dar imaginea lui intră în aceste doamne strîmbe, boală cu fiori de a risul și strigoi pe totdeauna.

Inestimabilul portret

Am descoperit, cu ochi uimiți, unul dintre cele mai precise portrete din cîte s-au făcut vreodată unui om despre care astăzi am vrea să știm cît mai multe. Dar iată-l: Numele și prenumele — FRIEDRICH ENGELS

Starea socială — comerciant
Născut și domiciliat la Barmen

(Continuare în pag. a 6-a)

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Gheorghe Tomozei
Secretar general de redacție:
Constantin Toiu

REDACȚIA:

București Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 11.51.54; 12.16.10

ADMINISTRAȚIA:

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE:

3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCINTEII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginător: Nicolae Ion.